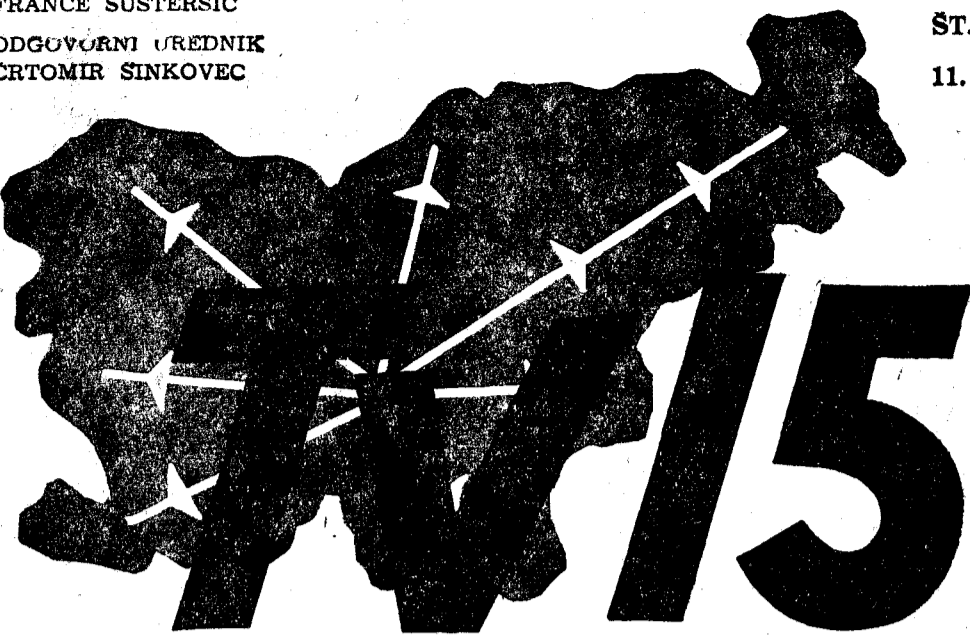

Dan zmage v Beogradu — Za vojaškimi enotami so korakali predstavniki družbenih organizacij

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERŠIČ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Deklaracija

slovesne skupne seje vseh zborov zvezne skupščine, zveznega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije in zveznega odbora Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije.

Velika zmaga protihitlerjske koalicije nad fašizmom, katere 20-letnico slavi danes ves svobodoljubni svet, je izbojevana v imenu idej miru, neodvisnosti in enakopravnosti za vse dežele in narode. Narodi so prenesli neslutene žrtve in razdejavanja, da bi na zgodovinskih izkušnjah velike protifašistične vojne in na načelih Listine združenih narodov zgradili nove mednarodne odnose, iz katerih bo za vselej izključena dominacija in uporaba sile...

Dve desetletji, ki nas delita od 9. maja 1945. leta, sta bistveno izboljšali materialno in intelektualno moč človeka in spremenili podobo sveta. Narasle so sile demokracije in napredka. Napredek enakopravnosti narodov je zajel vse kontinente, svetovna skupnost pa je obogatena z velikim številom novih neodvisnih držav, ki so postale aktivni nosilci mednarodne politike. Ideje, za katere so desetine milijonov ljudi dale svoja življenja v veliki protifašistični vojni, postajajo kljub vsem odporom in zastrahovanju živa resničnost in neodtujljiva pravica narodov.

Na današnji dan zmage, ki obvezuje sedanje generacije, da ne bodo nikoli več dovolile nove vojne katastrofe, je svetu zopet zagrozila nevarnost vojne. V mednarodnih odnosih se spet pojavljajo tendence, da se s silo orožja ogroža neodvisnost narodov in njihove pravice do svobodnega in samostojnega razvoja. Imperialistična politika kolonialnega podrejevanja in intervencije brezobzirno poskuša zadušiti pravični osvobodilni boj zaslužnih narodov; v mednarodnem življenju hoče ustaliti uveljavljanje sile in pravico močnejšega, kar bi nedvomno uničilo politično in moralno osnovo, na kateri edini lahko stoji civilizacija naše dobe. Taká imperialistična politika resno ogroža mir vseh narodov.

Ob zavesti, da je dosledno izvajanje politike miroljubne koeksistence med državami edina alternativa vojni in da je mir danes pogoj ne samo slehernega napredka, temveč tudi obstoja človeštva, narodi Socialistične federativne republike Jugoslavije apelirajo na vse miroljubne in demokratične sile sveta, da združijo svoje napore v boju proti silam nasilja in vojne, za enakopravne odnose med narodi in za ohranjanje miru na svetu, za nadaljnjo uveljavitev načel, na katerih je zasnovana Organizacija združenih narodov.

Beograd, 9. maja 1965

Proslave ob 20-letnici zmage

Dvajsetletnica vojaškega poraza glavne sile evropske reakcije — nacistične Nemčije je za nami. Proslavili so jo v vseh zaveznških državah, v nekaterih manj, drugje bolj slovesno. V Zvezni republiki Nemčiji so to obletnico ocenili kot obletnico nacionalne katastrofe, kot žalosten spomin na nekdanjo veličino. Velike proslave in parade so bile tako v Moskvi kot na Poljskem, v ČSSR in Nemški demokratični republiki. Udeležile so se jih tudi delegacije iz Jugoslavije.

Pri nas v Jugoslaviji je bila osrednja svečanost v Beogradu. Enote naše vojske so skupaj z veterani narodnoosvobodilne vojne korakale skozi mesto. To je bila že dvajseta povojna parada v tako velikem merilu, le da so bile prejšnja leta parade 1. maja. Gledalci so lahko videli novo orožje domače proiz-

vodnje. — Vsi zbori zvezne skupščine, zvezni odbor SZDL in zvezni odbor Zveze združenj borcev NOV so imeli slovesno skupno sejo, posvečeno dvajsetletnici zmage. Na njej je govoril tovariš Koča Popović, nato pa so udeleženci sprejeli deklaracijo. Med drugim v njej narodi Jugoslavije pozivajo vse miroljubne

in demokratične sile sveta, naj se združijo v boju proti silam nasilja in vojne, za uresničitev načel Organizacije združenih narodov.

V Sloveniji so bile manjše proslave že pred 1. majem. Neposredne svečanosti, ki jih lahko smatramo kot del osrednjih, republiških, so se pa začele v

petek, 7. maja, ko so v Ljubljani na pokopališču Zale odkrili spomenik padlim borcem in talcem v spominskem parku. Spomenik je delo kiparja Boljke in Kalina. Z njim je dobila Ljubljana dostojen, reprezentativen spomeniški objekt.

Naslednjega dne, 8. maja, je bilo v novi športni dvorani v Tivoliju veliko zborovanje samoupravljalcev Slovenije. Nanj so poslale svoje zastopnike vse ustanove in podjetja, ki imajo organe samoupravljanja, začel pa ga je tovariš Miha Marinko, sekretar CK ZK Slovenije. Govoril je predsednik zvezne skupščine tovariš Edvard Kardelj. V svojem govoru je omenil dosežke naše skupnosti na gospodarskem področju in nekatere naše značilnosti v razvoju zadnjih let. Z zborovanja so poslali pismo tovarišu Titu.

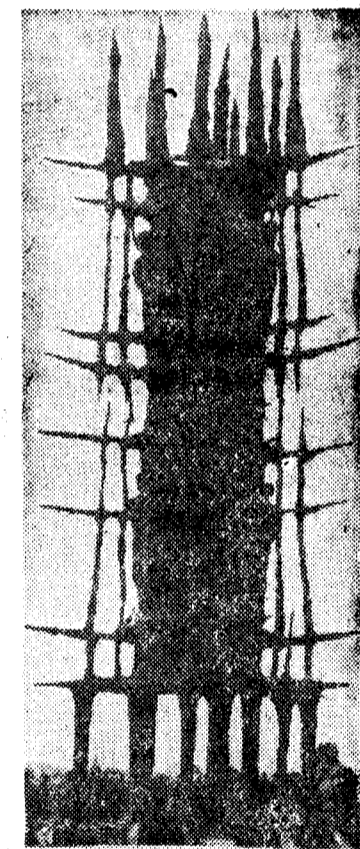
Istega dne popoldne je bila na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani slavnostna konferenca odbornikov občinskih skupščin mesta Ljubljane. Predsednik mestnega sveta ing. Marjan Tepina je odprl razstavo generalnega urbanističnega načrta Ljubljane. Na konferenci je govorila tovarišica Lidija Sentjurc, njen govor pa je bil posvečen spominom na revolucionarni boj Ljubljane v preteklosti, ki pa so dragocene izkušnje za sedanjost in prihodnost. Konferenco je v imenu Zveze združenj borcev NOV Slovenije pozdravil njen predsednik tovariš Franc Leskošek-Luka.

Dne 10. maja je bil jubeljni, deveti pohod »Po poteh partizanske Ljubljane«, naslednik pohoda »Ob žici okupirane Ljubljane«. Čenojo, da se ga je udeležilo 27.000 ljudi.

Med pohodi, ki so se začeli nekaj dni pred praznikom, končali pa na sam praznik, je potrebno omeniti predvsem pohod študentov fakultete za strojništvo iz Ljubljane, Zagreba, Sarajeva in Beograda. Udeležilo se ga je nad 300 študentov, ki so korakali proti Ljubljani iz Primorske, Štajerske ter Dolenjske,

sestali pa so se 9. maja v Zaldvoru pri Ljubljani.

Vrsta proslav, združenih s odkritji spomenikov in spominskih plošč, je izpopolnila praznovanje obletnice velikega preloma v zgodovini. Naj omenimo odkritje dveh plošč v Ilirski Bistrici, plošče v Knežaku španskemu borcu Matiji Gržinu, v Kranju, v Novi vasi pri Ptuj in drugod. Pri številnih drugih, že postavljenih spomenikih in na zgodovinskih krajih so imeli večje ali manjše proslave, po kolektivnih so obdarovali bivše borce, vsepovsod po Sloveniji pa so bile manjše proslave in akademije.

Novi spomenik padlim borcem v spominskem parku na Zalah

Iz uspehov raste pobuda za nadaljnje delo

Ni bilo ravno malo vprašanj in problemov, ki zadevajo borce, vojaške vojne invalide ter rezervne oficirje in podoficirje, o katerih so razpravljali delegati na drugi skupščini ZZB NOV Slovenije. O nekaterih teh zadevah smo že pisali, vendar jih je še nekaj, ki so vsekakor vredne, da z njimi seznamimo tudi naše bralce.

Okraj kot teritorialna politična enota so bili v Sloveniji sicer ukinjeni, toda mnoga združenja po občinah so se kaj kmalu znašla in v medobčinskem sodelovanju ostvarila novo obliko organizacijske aktivnosti. To najbolj potrjuje sodelovanje med združenji petih gorenjskih občin, ki se je začelo že pred ukinitvijo okrajev, a se je še posebno utrdilo pri skupnem upravljanju počitniškega doma v Novigradu ob morju. Ker je v tem domu 80 ležišč in je v njem lani bilo na oddihu nad 1200 članov združenj borcev, VVI in ROP, so izvolili medobčinsko komisijo za upravljanje tega doma. Na isti način upravljajo »Partizanski dom« na Vodiški planini. Toda ne gre samo za skupno upravljanje teh dveh počitniških domov, marveč sodelujejo tudi na drugih področjih. Skupno so izvedli proslave 20-letnice ustanovitve Kokrškega in delno tudi Jeseniško-bohinjskega oddreda. V 30 letih so pridobili literarne nastope številnih naših pesnikov in pisateljev, ki so pionirjem in mladini brali odlomke iz svojih del z vsebino iz NOB.

V kranjski občini so tudi združili vse administrativno delo ZB, ZVVI in ZROP in imajo predsedstva vseh treh združenj od časa do časa skupne seje. Prav to jih tudi spodbuja, da se zavzemajo za ustanovitev Zv...

združenj borcev v občini in za samostojne krajevne organizacije. Sicer so na skupščini govorili o združevanju ZB, ZVVI in ZROP po občinah v ZZB tudi drugi delegati, ki so se v glavnem zavzemali za ustanovitev Zveze združenj borcev NOV tudi v občini.

Ko že govorimo o razpravi na drugi skupščini ZZB NOV Slovenije, ne gre prezreti pozdrava in odobravanja sklepa predsedstva ZZB NOV Jugoslavije o izstopu iz Mednarodne federacije bivših vojni ujetnikov, kar v celoti izraža tudi razpoloženje slovenskih bivših vojni ujetnikov.

Največ diskutantov se je v svojih govorih zadržalo ob vprašanju razvijanja in prenašanja tradicij NOB. Pri tem ne gre samo za proslave in pohode, so naglašali, marveč je treba čim bolj izkoristiti tudi današnje tehnične pripomočke RTV, tisk, film in predavanja in to predvsem pri športnih, planinskih, lovskih, strelskih, taborniških organizacijah, pri RK, gasilcih itd. Prav v te organizacije bi morali namreč vključevati čim več mladine in zato je potrebno sodelovanje ZB po občinah z vsemi navedenimi in sličnimi organizacijami. V tej zvezi so posamezni govorniki naglašali tudi potrebo zbiranja gradiva NOB za muzejske zbirke.

Ker je v nekaterih občinah

še vedno precejšnje število nerešenih stanovanjskih zadev, je bil na skupščini tudi precej govora o stanovanjski problematiki borcev. Celotno sliko pa nam pokažejo te ugotovitve:

V zadnjih treh letih je bilo v Sloveniji v gradnjo stanovanj vloženi 218 milijard dinarjev, od tega 15,5 milijarde za stanovanja borcev. V tem času je bilo rešenih 1589 stanovanjskih primerov borcev izven delovnega razmerja. Nerešenih pa je še nadaljnjih 4.944 primerov borcev in od tega 1755 izven delovnega razmerja.

In končno so posamezniki omenjali tudi datum 9. 9. 1943, ki je mejnik za priznanje statusa borca in ki bi ga bilo treba zaradi določenega števila prizadejih udeležencev NOB predstaviti vsaj na 29. XI. 1943. V tej zvezi je bilo govora tudi o novem pokojninskem zakonu s pripombo, da če je za upokoje udeležence I. svetovne vojne predvideno zvišanje pokojnine za eno skupino, naj bi tako določilo uzakonili tudi za upokoje udeležence NOB.

O vsem tem in še o marsičem drugem so govorili na skupščini. Podrobnosti razprav sicer ni mogoče navajati, vendar nam tudi nakazuje misli iz njihove vsebine pokažejo, da imajo združenja borcev vojaških vojni invalidov ter rezervnih oficirjev in podoficirjev že bogate izkušnje v svojem organizacijskem in družbeno-političnem delu. Vse to in pa dosedanj uspehi so zelo dobra podlaga in spodbuda za nadaljnje delo v prihodnjem obdobju, ko bo treba realizirati vse tisto, kar je bilo nakazano v poročilu, referatu in razpravi na II. redni skupščini ZZB NOV Slovenije.

V. M.

Zasedanje FMAC

V Lausannu se je 1. maja začelo enajsto zasedanje generalne skupščine Svetovne federacije bivših borcev, na katerem je bilo prisotnih 300 delegatov združenj bivših borcev iz 50 dežel, med njimi tudi delegacija ZZB NOV Jugoslavije.

V imenu dežele gostitelj je skupščino bivših borcev po-

zdravil švicarski vojni minister Paul Shadet, ki se je zavzel za povečano aktivnost bivših borcev za okrepitev miru.

Jugoslovanski predstavnik na zasedanju Ivan Božičević, generalni sekretar Zveze združenj borcev NOV, je pozval vse prisotne, naj obsodijo ameriško bombardiranje Severnega Vietnama. Zahteval je, naj Svetovna federacija bivših borcev v skladu z apelom 17 neopredeljenih dežel prispeva k akciji za neodložljiv začetek razgovorov brez predhodnih pogajanj in ob udeležbi vseh zainteresiranih, med katere sodi tudi osvobodilno gibanje Južnega Vietnama.

Ivan Božičević je govoril tudi o vlogi Združenih narodov na svetu in kritiziral gledišča in stališča, ki so v tej zvezi objavljena v poročilu izvršnega urada Svetovne federacije.

Redka izjema

Za konec pa še samo razveseljiva misel, da je mariborska tovarna železniških vozil ena izmed redkih podjetij, ki ne stoka zaradi deviz, saj bodo letos izvozili 46 odstotkov svoje proizvodnje v vrednosti 3 milijone dolarjev. Od tega pa so že v prvem tromesečju dosegli milijon dolarjev izvoza.

Delavska enotnost — 29. IV. 1965

Kadri... kadri...

Nezadovoljva strokovna usposobljenost analitskih kadrov v občini Ilirska Bistrica je očitna, saj imata od 10 računovodij v večjih podjetjih samo dva priznana srednješolsko izobrazbo, medtem ko delovna mesta analitikov večinoma sploh niso zasedena. Problem je tembolj pereč, ker ob koncu 1964. leta v vseh teh delovnih organizacijah ni imel niti en direktor visoke niti višje izobrazbe.

Delavska enotnost — 29. IV. 1965

Vloga inteligence

V naših sedanjih razmerah lahko družbenopolitično vlogo intelli-

gence merimo samo po tem, koliko izraža interese delavskega razreda in neposrednih proizvajalcev kot naprednejše sile v boju za socializem in družbeni napredek sploh. Ne moremo govoriti o napredni družbeni vlogi inteligence, če ni povezana z zgodovinskimi družbenimi interesi delavskega razreda.

Komunist — 30. IV. 1965

Besede in dejanja

Osebnih dohodki trikrat večji od produktivnosti

Odbor okrajne gospodarske zbornice v Banjski je pregledal in lučil novih gospodarskih ukrepov gibanje proizvodnje v letošnjih prvih treh mesecih in ugotovil, da se je investicijska potrošnja dovojila in da so osebni dohodki

v primerjavi s povečanjem produktivnosti dela skoro trikrat večji.

Borba — 29. IV. 1965

Razlika v osebnih dohodkih v jugoslovanski industriji se giblje po podjetjih od 103.000 do 950.000 dinarjev na leto (1:9), v kmetijstvu od 114.000 do 530.000 (1:5), v trgovini od 118.000 do 1.100.000 (1:9). — Iz tega izhaja, da so naši gospodarski instrumenti tako postavljeni, da omogočajo obstoj podjetij z velikimi razlikami v osebnih dohodkih in poslovnem skladu, trpijo torej ekstenzivnost in životarjenje, neracionalno poslovanje in podobno.

Komunist — 30. IV. 1965

Slabo skrbijo za izobraževanje delavcev

Lahko bi se reklo, da ima le malo gospodarskih organizacij rednejše planske usposabljanja delavcev. Po ugotovitvah sindikata za industrijo in rudarstvo ima od 68 delovnih organizacij samo 21 perspektivne planske za izobraževanje. Sicer primanjkuje 6500 kvalificiranih in visokokvalificiranih

delavcev. Toda lani so ta podjetja poslala samo 238 delavcev v šole, v delavske in ljudske univerze, kar pomeni, da bo ta problem mogoče rešiti v 25 letih.

Borba — 29. IV. 1965

Razlika v zaslužku

Pri nas na primer zaslužki rudarjev, ki opravljajo v rudnikih najbolj naporno delo, niso največji, čeprav je v interesu vsega gospodarstva, da nam dajejo premožnosti čimveč premožnosti. Tudi objektivne možnosti za razvijanje in zagotavljanje te vrste energije so pri nas zelo ugodne, tako da v rudnikih lahko dosežemo zelo visoko produktivnost dela. Pri nas pa so delavci v črpanju nafte plačani znatno bolje, povprečno za 10.000 dinarjev več kakor rudarji v premožnostih. Tu nam torej manjka politika zaslužku, ki mora prav posebno koristiti skladnemu razvoju gospodarstva. Njena logična posledica bi morala biti: bolje nagraditi napornejše delo, bolje nagraditi delovne ljudi v tistih panogah kjer je čutili pomankanje delovne sile in ki naj se hitreje razvijajo.

Komunist — 30. IV. 1965

Vsi vojni obvezniki v Južnem Vietnamu, ki so doslej delali v civilni administraciji, so dobili vojni raspored — računajo, da se bo južnovietnamska vojska povečala za 100.000 ljudi.

Sviciarska vlada je sklenila odvzeti azil (zatočišče) vsem tistim Nemcem, ki so sodelovali pri vojnih zločinih ali zločinih proti človeštvu. Takšne ljudi bodo izgnali iz Švice in jih vrnilo v države, iz katerih so prišli.

»Združitev Nemčije ni uresničljiva v bližnji prihodnosti« — je izjavil Fulbright, predsednik zunanje-političnega odbora ameriškega senata, »ker je razdelitev Evrope še vedno pregloboka, da bi bilo mogoče spremeniti sedanje stanje...«

Spricho tunizijskega stališča do palestinskega problema so se zadnje dni poslabšali odnosi med Tunizijo in arabskimi državami Srednjega vzhoda — v arabskem svetu so namreč ostro obsodili ponovne pobude tunizijskega predsednika Burgibe, naj bi se arabske dežele neposredno pogajale z Izraelom. Tunizijskemu predsedniku predvsem očitajo, da njegovo stališče razceplja arabske države in da se sklada s povečanjem vojaškim in gospodarskim pritiskom Zahoda na arabski svet.

Stalni jugoslovanski predstavnik v OZN Danilo Lekić je poslal razorožitveni komisiji OZN jugoslovansko spomenico o razorožitvi »Potrebni neposredni ukrepi za razorožitve« — Spomenica ima tri dele: v prvem delu je analiziran celotni položaj v povojnem razvoju, drugi del vsebuje program minimalnih ukrepov za razorožitve, ki bi jih bilo treba čimprej sprejeti, v tretjem delu pa je ob upoštevanju nezadovoljivega razvoja doseganjih pogajanj in sedanjega položaja razorožitve ter sklicujoč se na konferenco voditeljev nevezanih držav v Kairu,

Dogodki tedna

predlog jugoslovanske vlade, naj bi sklicali svetovno konferenco o razorožitvi pod okriljem OZN, ob udeležbi vseh držav članic OZN ter tistih, ki še niso članice OZN.

Pod predsedstvom generalnega sekretarja ZKJ tovariša Tita je bila seja izvršnega komiteja CK ZKJ — sekretarji centralnih komitejev ZK iz republik so poročali o aktivnosti in problemih pri izvajanju sklepov VIII. kongresa ZKJ in republiških kongresov. Izvršni komitej je sklenil, da bodo na drugi seji CK ZKJ 17. junija med drugim obravnavali doseganje uspehe pri izvajanju sklepov VIII. kongresa.

Ob 20-letnici zmage nad fašistično Nemčijo so se zbrali v Moskvi vojni veterani iz več kot 20 držav — slovesnosti je prisostvovala tudi jugoslovanska delegacija, nadalje skupina političnih in družbenih aktivistov DR Vietnama ter nekaj delegacij vlad azijskih in afriških držav.

Predsednik Johnson je ob 10-letnici ZR Nemčije izjavil, da bo Zahodna Nemčija za ZDA — dokler ne bo Nemčija znova združena — »edina zakonita predstavnik nemškega naroda, ZDA pa da ponovno potrjuje svojo obveznost, da prispevajo k ureditvi nemškega problema, zakaj stvar miru terja, da se Nemčija ponovno združi na podlagi samoodločbe...«

Vojaška intervencija Združenih držav Amerike v Dominikanski republiki je povzročila obsežne proteste po vsem svetu, a tudi v nekaterih latinskoameriških državah — zdaj imajo ZDA v Dominikanski republiki 30.000 vojakov. Kljub temu pa je ministrski svet organizacije ameriških držav (OAD) sprejel resolucijo o ustanovitvi medameriških »mirovnih sil«, ki naj bi šle v Dominikansko republiko in tam zagotovile red in mir. Tako so ZDA po tridnevni razpravi le uspele pridobiti za svoj predlog 14 držav in s tem dvotretjinsko večino. Pet držav je glasovalo proti (Mehika, Čile, Peru, Ekvador in Urugvaj), Brazilija, Venezuela, Paragvaj in Kostarika pa so že ponudile svoje vojaške kontingente za medameriške »mirovne čete«. V Dominikanski republiki je zdaj dosežen sporazum o prenehanju bojev (v desetih dneh bojev je bilo ubitih okoli 2000 ljudi), vendar ameriški uradni krogi ne priznavajo začasnega predsednika Dominikanske republike polkovnika Francisca Caamana, češ »da čedalje bolj prihaja pod vpliv komunističnih elementov...«

Na slovesni akademiji v Berlinu, posvečeni 20-letnici osvoboditve Nemške demokratične republike (proslavi je prisostvovala tudi jugoslovanska delegacija pod vodstvom Borisa Kraigherja), je govoril tudi predsednik sovjetske vlade Kosigin. Med drugim je ostro obsodil ZDA, ker teptajo temeljne pravice narodov, pri čemer je opozoril na agresijo v Vietnamu, Dominikanski republiki in v Kongu, obsodil pa je tudi britansko in zahodnonemško vlado, ker podpirata agresivno politiko ZDA.

V Winnebi v Gani se je začela četrta konferenca solidarnosti afriških in azijskih narodov (AAPS) — trajala bo do 16. maja; kot opazovalca ji prisostvujeta Branko Drašković in France Drenovec, ki zastopata SZDLJ. Posebno poslanico je poslal konferenci predsednik SZDLJ Lazar Koliševski.

Prijatelji iz mesta Bergena v južni Norveški so poslali preživelim jugoslovanskim internirancem, ki so bili internirani na Norveškem, pismo, v katerem se med drugim zahvaljujejo za hvaležnost, ki so jo izkazali jugoslovanski interniranci po osvoboditvi Norvežanom, hkrati pa poudarjajo, da sta bila ponos in nepopisno trpljenje, ki so ga prestali jugoslovanski interniranci v Hitlerjevih taboriščih na severu, močna podpora tudi za Norvežane in njihov odpor proti fašizmu.

V New Delhiju so aretirali šejka Abdulaha, bivšega kašmirskega premiera, ki se je vrnil s potovanja po tujini — šejk je bil že deset let zaprt zaradi svojega protiindijskega stališča glede Kašmira.

Predsednik Tito je pred odhodom na Norveško prejel od preživelih jugoslovanskih internirancev z Norveške pismo — v njem ga med drugim naprošajo, naj izroči norveškemu ljudstvu najtoplejšo zahvalo za nesebično pomoč, ki so jo jugoslovanski interniranci prejeli na Norveškem. Sporočili so tudi, da je na Norveškem pokopanih 3500 jugoslovanskih internirancev.

V San Domingu so vzpostavili novo petčlansko vojaško-civilno skupino, ki naj bi po prizadevanjih proameriških krogov OAD spodbirala Caamanovo vlado — nova vlada se imenuje »vlada nacionalne obnove«, na čelu nje pa je general Imbert. Le-ta je izjavil, da je »dober prijatelj uporniškega voditelja polkovnika Caamana, da se bo z njim pogajal, njegova vlada pa da je poklicana rešiti Dominikansko republiko pred komunistično diktaturo.«

Po krajši boleznij je na Dunaju umrl v 62. letu starosti nekdanji avstrijski kancler inž. Leopold Figl.

Centralni komitej KP SZ, prezidij vrhovnega sovjeta ZSSR in sovjetska vlada so namenili poslanico vladam, parlamentom in narodom vseh držav. V poslanici je rečeno, da je 20-letnico zmage nad hitlerizmom treba proslaviti z okrepljenim bojem za odpravo vojnih žarišč.

V ponedeljek ob osmih zjutraj je z letalom poletel predsednik Tito s soprogo in spremstvom na štiridnevni uradni obisk na Norveško. Prva dva dni je bil gost kralja Olafa V., nato pa dva dni gost norveške vlade. Na letališču Farnebi pri Oslu je predsednika Tita pričakal kralj Olaf V. Prvi dan bivanja v Oslu je predsednik Tito obiskal trdnjavo Akershus in položil vence na spomenik norveških patriotov, ustreljenih med drugo svetovno vojno.

Pričakujejo, da bo v letošnjem letu obiskalo Sutjesko oziroma prebivalo na Tjentištu nad 70.000 ljudi — med najštevilnejšimi obiskovalci je mladina; ki ima tudi svoje prostore za prebivanje.

Kongoški revolucionarji imajo orožje, ki jim bo omogočilo, da bodo vojno v Kongu nadaljevali, če bo potrebno tudi več let — orožje so odvzeli Combejevim plačancem in vojakom. Sile revolucionarne kongoške vlade nadzirajo zdaj nad polovico kongoških pokrajin.

Bonn je hudo zameril de Gaulleu, ker ni prekladal izjave sovjetskega zunanjega ministra Gromika, ki je dejal — da so za Francijo nemške meje na Odri in Nisi dokončne.

V Beogradu potekajo razgovori med jugoslovanskimi strokovnjaki in namestnikom generalnega direktorja GATT (to je »Splošni sporazum o carinah in trgovini«) o tem, da bi se Jugoslavija popolnoma vključila v GATT; obravnavajo pa tudi sodelovanje Jugoslavije v trgovinskih pogajanjih »Kennedy«. Znano je, da se je Jugoslavija leta 1962 delno pridružila GATT.

DOPISNIKI NAM POROČAJO • DOPISNIKI NAM POROČAJO

Nekaj pripomb na novo določene invalidnine

V vašem listu, pa tudi v drugih časopisih, je bila objavljena lestvica novo določenih invalidnin za vojaške vojne invalide. Popolnoma se strinjam, da se je upoštevala večja invalidnost in so se temu primerno zvišale tudi invalidnine. Morda se nam bo zdelo zvišanje še premajhno, če upoštevamo razmeroma hiter porast prejemkov tistih, ki so zdravi in lahko iz dneva v dan dvigajo svoje zasluške in se lahko še dodatno zaposlujejo. Z invalidi je seveda drugače, ker je nekaterim invalidnina edini dohodek, zato je prav, da družba skrbi zanje.

Pri določitvi invalidnin za nižje kategorije vojaških vojnih invalidov je prišlo pri novih odmerah do anomalij, ki jih bo treba že v bližnji prihodnosti odpraviti. Invalidi X., IX. in VIII. skupine bodo dobili še

vnaprej iste invalidnine, ki pa bodo znatno nižje od invalidnin invalidov dela.

40-odst. vojaški vojni invalid, ki prejema letno 24.000 dinarjev invalidnine (mesečno 2000 dinarjev), bo v prihodnje na slabšem kot 40-odst. invalid dela, ki je doslej prejemal 1450 dinarjev (vojaški 2000 dinarjev), od 1. januarja 1965 pa invalid dela prejema 3072 dinarjev (16% od XX. pokojninskega razreda — 19.200 dinarjev), kar je za 30% več od invalidnine vojaškega vojnega invalida. Približno isto je z IX. in X. skupino vojaških vojnih invalidov.

Ne glede na ugodnosti vojaških vojnih invalidov pri zdravljenju, pri voznih olajšavah ipd., ne bi smeli dobiti manjše invalidnine od civilnih, ker za to ni nikakih objektivnih razlogov.

Tone Kebe

Partizanski dom na Vodiški planini — Jelovica

Je odprt od 15. maja dalje. Prijave in rezervacije za letovanje in za skupinske izlete sprejemata uprava Partizanskega doma na Vodiški planini — Jelovica, pošta Kropa in Gorenjski muzej v Kranju, Titov trg 4/I.

Cena dnevne oskrbe znaša 1300 do 1600 dinarjev.

Uprava doma priporoča obisk znane partizanske Jelovice.

Od doma se nudi lep razgled na Gorenjsko, od Triglava do Kamniških planin.

MOZIRJE:

V Mozirju že potekajo priprave za počastitev 20. obletnice osvoboditve. Maja in junija bodo številne prireditve, na katerih bo sodelovala pretežno šolska mladina. Pred nedavnim je bilo v Mozirju uspešno tekmovanje pionirskih odredov v poznavanju pionirske in mladinske organizacije. Organizirali so tudi kurirsko pošto, Občinska mladinska organizacija je prevzela skrb za prireditev lokalne medobčinske štate mladosti, ki bo tekla 12. maja. Občinska zveza prosvetnih organizacij bo 23. maja v Mozirju priredila revijo mladinskih pevskih zborov. Na dan mladosti bodo po šolah številne prireditve s telovadnimi nastopi mladine.

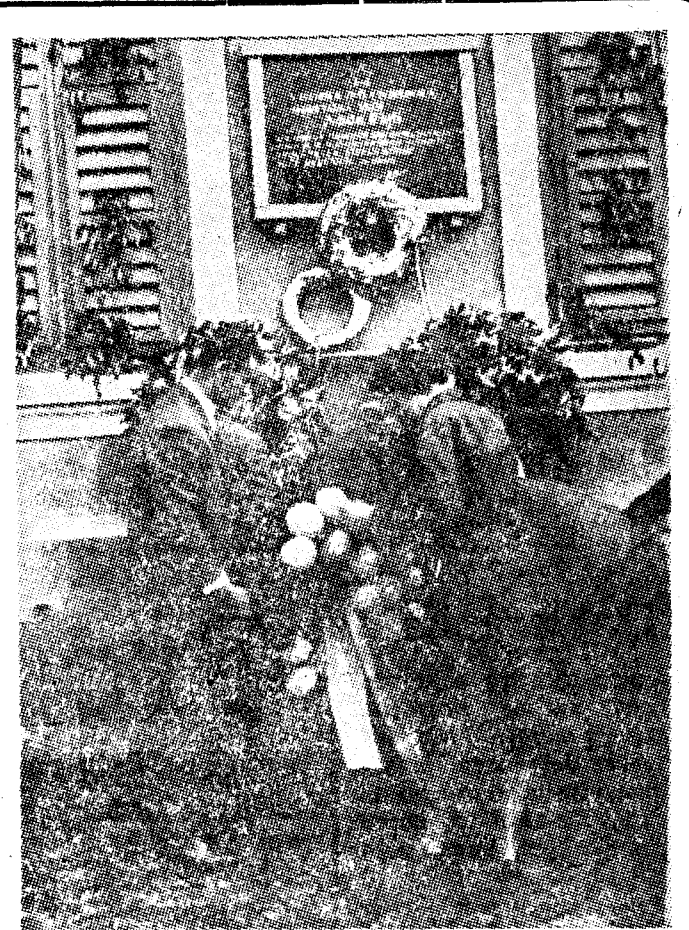
Občinski odbor Društva prijateljev mladine bo v počastitev obletnice

osvoboditve priredil pohod pionirjev po poteh 14. divizije. Načrtuje tudi propagandni tabor pionirjev, večji zlet šolske mladine na Mozirski planini in razstave pionirskih krožkov ob zaključku šolskega leta.

Na pobudo KO ZZB in ostalih krajevnih družbeno-političnih organizacij bo tudi več proslav krajevnih praznikov, dneva borcev, dneva vstaje itd. Za praznik mozirske občine 1. avgusta bodo letos na Ljubnem ob Savinji priredili svečano akademijo in slavnostno sejo občinske skupštine. Praznovanje bodo združili s tradicionalnim »Flosarskim balom«.

Okvirni program prireditev obsega še odkritja več spomenkov in spominskih obeležij, srečanja bivših borcev NOV, občinsko streško tekmovanje itd. . .

R. Zager

Polaganje vencev k spominski plošči Nadi Rajhovi

• LJUTOMER:

Po vsej ljutomerski občini so povezali praznovanje 1. maja s praznovanjem 20. obletnice osvoboditve. Osrednja proslava je bila na Moti pri Ljutomeru, kjer so odkrili spominsko ploščo sekretarki SKOJ Nadi Rajh. Na dan delavskega praznika se je Mota izkazala kot še nikoli. Povorka, plapolajoče zastave in cvetje na oknih, vse to so pripravili vaščani in ustvarili zares praznično vzdušje.

Nada Rajh je sodelovala z znanimi skojevci, predvsem z Vinkom Meglo, Stefanom Kuharjem in Jožetom Kerencičem. Pri Nadi so se zbirali vaški fantje in se preko nje povezovali s partizani. Zato so jo fašisti ujeli in odpeljali v Auschwitz, kjer je podlegla strahovitemu mučenju.

Spominsko ploščo, ki je vzidana v Nadini rojstni hiši, je odkril predsednik krajevene skupnosti Cven tovariš Drago Zemljak.

J. Ferenc

• LOVRENC NA POHORJU

Lovrenška organizacija ZROP že deluje po načrtu, ki si ga je zastavila na svoji redni letni konferenci. Člani organizacije bodo imeli pet strokovnih predavanj, ki jih bodo vodili aktivni oficirji JLA. Maja bodo pripravili orientacijski pohod s

posameznim in ekipnim tekmovanjem. Najboljša ekipa s tega tekmovanja se bo udeležila občinskega orientacijskega tekmovanja. Julija bodo člani sodelovali pri proslavi krajevnega praznika v Lovrencu. Ako bodo imeli dovolj finančnih sredstev, bodo v sodelovanju s KO ZZB uredili partizansko bolnišnico pri Pesku na Pohorju. V okviru otvoritve bodo skupno s pripadniki JLA pripravili improvizirani napad.

Projektanti, gradbeniki, tehniki!

Pri projektiranju oblog za stene in pohištvo ne pozabite, da se lahko samo z visokokvalitetnimi materiali doseže, da je pohištvo dobro zaščiten, a istočasno tudi estetsko in moderno opremljeno

Zato uporabljajte za oblaganje zidov in modernega pohištva

- LESOMIN PLOŠČE
melaminizirane lesonit plošče
- LESOMAL PLOŠČE
emajlirane lesonit plošče
- MELANIT PLOŠČE
plastični laminat — domači ultrapas

izdelek

Tovarne lesovinskih plošč

LESONIT • Ilirska Bistrica

Ob tabornem ognju

Po službeni dolžnosti sem na mnogih sestankih, skupščinah in konferencah, kar so tri različna imena za bistveno enak pojav: sestajanje in dogovarjanje ljudi. Sestanki so pravzaprav novi zorst naše dejavnosti. Včasih so poznali le shode, posebno pri nas Slovencih, ki smo razmeroma pozno vstopili v politično de-

Omlatilo se je mnogo prazne slame

javnost. Kot množični se pojavijo sestanki šele z razvojem NOB. Torej imamo glede tega že skoraj 24-letno tradicijo. . .

Tehnika vodenja sestankov je prav tako kot vsak pojav v družbi doživljala spremembe. Sestanki so bili včasih zelo dolgo-vezni, tudi dolgočasni, na njih se je omlatilo mnogo prazne slame, zagrešilo mnogo napak, mnogo je bilo tudi smešnega in primitivnega. Toda kot oblika družbene dejavnosti jih še danes, kljub radiu in televiziji, telefonom in časopisju ne moremo po-

polnoma zavreči in zamenjati. Pač pa pričakujemo, da bodo intenzivni ali jedrnat, po možnosti kratki in učinkoviti. V vseh teh letih smo izdelali že ustaljen red pri vodenju sestankov.

Le ene podrobnosti nismo uspeli urediti in ta večkrat razburja duhove.

Na sestankih, konferencah in skupščinah smo pogosto pričali, ko stopi pred nas govornik in nam na dolgo in široko razlaga, kar ni prav nič bistveno in važno. Poslušalca na primer prav malo zanima, koliko imajo v tej ali oni občini članov te ali one organizacije, koliko sestankov je imel odbor in podobno. Posebno so odveč taka naštevavanja, kadar se zberejo predstavniki iz drugih krajev.

Drugo vprašanje je, kako časovno omejiti diskutanta. Nekateri ljudje so slepi in gluhi za obnašanje poslušalcev. Ne opazijo, kako se ljudje v dvorani dolgočasijo. Nastaja vprašanje, kako naj predsedujoči takega govornika prekrine in mu na lep način pove, kako je že dovolj dolgo govoril in kako njegovo govorjenje ni zanimivo za poslušalce.

Zdi se mi, da se mnogi naši tovariši in tovaršice za razpravo premalo ali sploh ne pripravijo. Zelo malo je ljudi, ki bi bili tako dobri govorniki, da bi svoja izvajanja sproti prilagajali in sestavljali v skladu z zanimanjem poslušalcev. Zato bi bilo dobro, če bi organizacije, ki volijo delegate za višje skupščine, pazile na to, da bodo izvolile take, ki so sposobni kaj povedati, oziroma da bi pomagale delegatom pri sestavljanju razprav in izbiranju tem.

C. B.

V Ravensbrück

Začelo se je tistega mrzlega aprilskega dne, ko je v zgodnjih jutranjih urah pobelil Slovenijo sneg. Izpred Kompasove poslovalnice v Ljubljani sta krenila dva avtobusa proti Štajerski. Spotoma sta se ustavila v Celju in Mariboru, okrog osmih sta bila že teja.

V svitu žarometov so se poigravale snežinke, a nihče se ni zmenil za slabo vreme, vsi pot-

Bivši vojni ujetnik Vilko Čizmek polaga vence na grobišču taborišča Stalag III A

niki so se živahno pogovarjali in oči so jim žarele. Potniki: bivše interniranke, ki so preživele taborišče Ravensbrück nad Berlinom, in bivši vojni ujetniki, ki so bili med vojno v taboriščih Stalag III A in Stalag III C. Cilj potovanja: proslava v Ravensbrücku — ob 20. obletnici osvoboditve taborišča — in obisk kraja, kjer je bilo ujetniško taborišče Stalag III A.

Prisluhnil sem pogovoru bivših vojni ujetnikov. Pred 24 leti so bili to mladi fantje v uniformah stare jugoslovanske vojske, ki so šli braniti domovino pred fašističnim napadalcem, a so zaradi izdajstva gnilega državnega in vojaškega vodstva padli že po nekaj dneh v ujetništvo. Kaj vse so doživeli na raznih »komandah« široko po Hitlerjevem rajhu! Vse premalo poznamo njihovo trnovo pot, vse premalo smo v povojnih letih čislali njihov prispevek v skupnem protifašističnem boju. Pri-povedujejo, kako so po prihodu na tuja tla po cele tedne čakali na kakšnem polju, obdani z bodočo žico in stražami, brez strehe nad glavo, lačni in prezebli; kako so jih nacistični gospodarji razmeščali kot živino na delo; kako so organizirano sabotirali, kako so jih za razne prestopke pošiljali v »štrafkompnije« itd.

Štrafkompnija

Po naše bi rekli kazenska skupina, a držal se bom rajši tuje besede, ker ima tisti značilni prusko-vojaški prizvok, ki spominja na topotanje esesovskih škornjev.

»Hinlegen — aufstehen, hinlegen — aufstehen...«, je Vilko oponašal esesovca, s katerim se je bil »seznanil« v štrafkompniji.

»Tako hitro je komandiral, da je nazadnje samo še nedoločno lajal in s palcem kazal gor in dol...« — Vilko je humorist, ki je z optimizmom in odločnostjo preстал najhujše kazni. Ker je izrazil vsako priložnost, da je kljuboval nacistom, in nastopal proti njim kot politični nasprotnik, je moral večkrat eksercirati v štrafkompniji — nieder, auf — s polnim nahrbtnikom peska na ramah.

Štrafkompnije so bile v posebnih barakah, ograjene z bodočo žico. Njihovi šefi so bili esesovci, sicer so bila ujetniška taborišča pod komando Wehrmachta in Abwehra. Po posredovanju Rdečega križa so štrafkompnije leta 1943 ukinili, na-

FRANCE ŠUSTERŠIČ

mesto njih pa so upostavili kaznovanje v samica in sonderkomando — posebne oddelke, kjer so prav tako kaznovali prestopnike, zlasti politične.

Jožeta, ki je sedel zraven mene, sem vprašal, če je bil tudi on kdaj v štrafkompniji. Pokimal je, rekoč:

»Že leta 1941. In kako sem prišel vanjo? Pobegnil sem, pa so me prijeli. Zaradi koščka čokolade... Taborišče je bilo že daleč za mano, srečno sem prišel v Gradec. Ko sem hodil po kolodvoru, sem zagledal lačno dekletce in ji dal košček čokolade. Ta čokolada pa je bila ameriška — iz paketa RK — zato me je pokopala. K meni je stopil mož v uniformi in mi velel, da grem z njim. Vedel sem, za kaj gre, pa sem ga začel pregovarjati, naj me izpusti. Ponu-dil sem mu vse, kar sem imel.

— Ne morem, je dejal, — ker me je poslal šef. Prijavila vas je neka ženska.

Prav tako sem začel pregovarjati »šefa«. — Ne morem, je dejal, — ker zdaj ve že oni drugi.

Ta dva brččas nista bila nacisti, toda bala sta se drug drugega. Tako sem priromel v spremstvu straže nazaj v taborišče... in v štrafkompnijo.»

Srečanja

Na potovanju ti bolj kot vse drugo ostanejo v spominu srečanja med ljudmi, ki so prijatelji kljub geografskim razdaljam in razlikam v političnih sistemih. Najbolj trdno pa je nemara prijateljstvo tistih, ki so skupaj kljubovali apokaliptičnim grozotam nacističnih KZ lagerjev.

Hilda se je na Dunaju srečala z avstrijsko tovarišico, ki je prebila celih sedem let v ječah in taboriščih. Kot mlademu, neizkušnemu dekletu v taborišču ji je ta Avstrijka pomagala, da je srečno prestala najhujše ure svojega življenja.

V Pragi — v hotelu Hiberniji, kjer smo prenočili — sta si planili v objem Cirila in češka zdravnica Milka. »Kako se ne bi veselila snidenja z njo, saj mi je v Ravensbrücku rešila življenje,« je pripovedovala Cirila. »V zaporih in taboriščih je bila od leta 1940. Kot starejša interniranica me je na prošnjo pokojne revolucionarke Marije Žumer sprejela v svoje varstvo, sedem mesecev je skrbelo zame, stregla mi je, ko sem zbolela za tifusom, drugače bi bilo z mano konec...«

Dolgo v noč sta obujali spomine, in Milka je bila še prav takšna kot nekoč, ko je prihajala k mladi Cirili s skrbnim glasom: »Cirilka, hčerko moja...!«

Prijeten intermezzo v Hiberniji je bilo tudi srečanje s skupino mladih turistov in turistk iz Sovjetske zveze, iz Novosibirsk. »Tri dni smo potovali do Moskve, dva dni pa do tukaj,« so pravili. »Z brzovlakom, seveda.« Povabili so nas na tovariški večer, nam pripeli na prsi značke, nas obdarovali z albu-

mi slik. Prijetni ljudje, inteligentni in skromni, ki jim je socialistična stvarnost v njihovi domovini svetinja.

»Kaj ste po poklicu?« sem vprašal simpatičnega plavalca.

»Delavec.«

»In kakšen posel opravljate?«

»Inženir sem,« je skromno odgovoril. Podobno drugi: ta je strojni tehnik, to je zdravnik in to farmacevtka, toda vsi so delavci, iz daljne Sibirije — o njej imamo še dokaj medle predstave — iz mesta ob reki Ob, ki šteje nad milijon prebivalcev.

Zadonela je naša partizanska pesem, ki ji je sledila njihova »Moskva, Moskva...« Poslovili smo se o pol dvanajstih. »Pri nas je zdaj ura pol šestih, ljudje se odpravljajo na delo,« so rekli.

In še srečanje s skupino turistk iz Zahodne Nemčije. Ko so zvedele, kdo smo in kam gremo, so se globoko zamislile in ena izmed njih je prizadeto vprašala: »Boste mogli kdaj pozabiti na gorje, ki ste ga prestali?«

Pozabiti se ne da, se glasi odgovor. Dekletu beremo v oče, da se sramuje zločinov, ki so jih počenjali med vojno njeni sonarodnjaki...

Veliko pričakovanje

V vzhodni Berlin smo prišli v dežju, ob devetih zvečer, tako da smo videli le medle obrise tega mesta s širokimi alejami in mogočnimi novimi palačami. Ker se je v organizaciji našega potovanja nekaj zataknilo (vzroke naj ugotovijo tisti, ki so za to pristojni), nismo vsi dobili prenočišča v mestu; napotili so nas v 65 km oddaljeni Potsdam, v dvorec oziroma hotel Cecilienhof, kjer je bila poleti 1945 zgodovinska konferenca treh velikih zaveznikov. Zaradi slabe organizacije potovanja je prišel naš avtobus na proslavo v Ravensbrück skoraj dve uri prepozno (ko je bila že končana).

Zenske, nekdanje interniranke, ki so težko čakale na ta dan, so upravičeno protestirale.

Cveta je zaihtela, ker se ni izpolnilo njeno veliko pričakovanje. »Velikokrat po osvoboditvi sem sanjala o tej poti,« mi je pripovedovala. »Sanjala sem, da pojdem peš po isti poti od mesteca Fürstenberga do taborišča kakor takrat — toda brez esesovcev, ki so nas spremljali kot garjevo živino, brez psov, ki so se zaganjali v nas... Ob cesti so stali ljudje, ki so pljuvali na nas, metali kamenje za nami... Izgubila sem baretko, stopila sem ponjo... tedaj me je esesovec prvikrat usekal... Ko smo prišle v taborišče, smo zagledale interniranke v taboriščnih capah, ki so nam kazale z nemimi gibi, naj pojemo, kar imamo s seboj. In potem... Kdo bi opisal ponižanje, ko smo se morale sleči do gola, ko so nas ostrigili, ko smo šle pod tuš... Poletni smo nosile rute, bilo nam je vroče, pozimi smo delale v lahko obleki, s coklami na nogah...«

(Nadaljevanje na 7. strani)

Prostor med dvema poslopjema v Ravensbrücku kjer so streljali nepokorne interniranke

MILAN BREZOVAR

PARTIZANSKA ZAKLADNICA

Vojaške operacije za dokončno osvoboditev naše domovine

(II. nadaljevanje)

Naš generalštab pošlje IV. armadi 20. aprila brzojavko, v kateri ji sporoča, da splošni položaj zahteva od nje, da se hitreje prodira proti Trstu, hkrati pa ukazuje 9. korpusu v Slovenskem Primorju, da usmeri svoje enote proti jugu in Tustu.

Prodiranje v Istro je zelo težavno. Na severu je ovirano zaradi skalnatih, gozdnatih in brezcestnih površin Risnjaka in Snežnika, ki so v aprilu še pokrite s snegom; na jugu jo ovirajo morje do Kvarnerskega zaliva, medtem ko je na severozahodu težko prehodna gora Učka in skalnata Čičarija. Ozki pas 12 do 15 km med južnimi obronki Snežnika in Risnjaka ter med Čičarijo in morjem, ki je pokrit le delno z nizkim gozdom in grmovjem, se da dobro braniti, zlasti še glede na sotesko reke Rečine. In — poleg teh naravnih zaprek še hudo utrjeni bivši jugoslovanski in italijanski železobetonski bunkerji vzdolž stare državne meje...

Vtem ko se del enot IV. armade 20. in 21. aprila izkrcata na otoka Cres in Lošinj, uniči tam sovražni posadki in se pri-

vzhodni Bosni in osvobodile že 6. aprila glavno mesto Bosne in Hercegovine Sarajevo, 12. aprila Zenico, 17. aprila Doboj, prodirale po dolini Bosne proti Brodu in ga 20. aprila zasedle. Nemška vojska je tako izrinjena iz vse doline reke Bosne! Po osvoboditvi Bosanske Gradiške in Banjaluke se enote II. armade 24. aprila usmerijo proti Karlovcu in Novemu mestu. Dne 30. aprila že napadajo zunanjo obrambno črto mesta Karlovca. Nemci so mesto močno utrdili, zavedajoč se, da z njim branijo glavno mesto okupirane, nepokorjene Hrvatske — Zagreb. Polnih sedem dni so trajali boji pred Karlovcem in šele 6. maja so ga enote II. armade po splošnem napadu in po uličnih bojih osvobodile. Tako sedaj laže prodirajo proti zastavljeni si črti Celje-Kranj. Glavnina armade že prodira po dolini Save in proti Dolenjski.

Pet divizij I. armade je v noči na 12. april ob topniškem ognju in bombardiranju navalilo na sovražnike na 6 km široki črti južno od vasi Mohovo na desnem bregu Donave, predrla sremsko fronto in že 12. aprila osvobodilo Vukovar, 13. aprila tam sovražni posadki in se pri-

Borci IV. armade bijejo neprestano po sovražnikih na reškem bojišču: čelno in na obeh oslabljenih krilih. Njihova 20. divizija 28. aprila osvobodi Ilirsko Bistrico in ustanovi premično skupino iz tankov, motorizirane pehote in topništva, da bi z njo kar najhitreje prodrala k Trstu. Istega dne njihova 9. divizija osvobodi Opatino in prodre do premogovnika Raše, vtem ko njihova 43. divizija prebije reško bojno črto in hiti proti Trstu. V neposredno bližino Trsta pa hkrati prihite tudi borci slovenskega 9. korpusa, ki so preživele eno najhujših sovražnikovih ofenziv konec marca in ki od 21. do 24. aprila uničijo niz sovražnih oporišč na Banjski planoti in Trnovskem gozdu, ki so varovala važno komunikacijo Gorica-Ajdovščina. Ti borci prekorajajo Vipavsko dolino, vdoro na Kras in se 27. aprila, ko štab IV. armade vzpostavi z njimi radijsko zvezo, neposredno vključijo v končne operacije naše vojske za osvoboditev Trsta in domovine.

Enote Jugoslovanske armade se zgrinjajo okrog tega važnega pomorskega mesta — Trsta, v katerem so bile utrjene nemške enote pehote, topništva, letal-

Druga tankovska brigada na poti proti Trstu zadnje dni aprila 1945

pravlja na nadaljnje prodiranje, drugi del enot IV. armade prodira proti severu mimo Reke, ki jo blokira, in se spopade z močnimi sovražnimi enotami pred Klano. V prvi bitki 21. in 22. aprila borci IV. armade še niso osvobodili Klane in prebili sovražne bojne črte. V drugi bitki pred Klano, ki je srditno potekala od 23. do 27. aprila, in ki je svoj višek dosegla v splošnem napadu naših borcev na sovražnikovo čelo in njegova krila, je bil uspeh viden. Del enot IV. armade je prebil sovražno črto St. Peter-Prem-Knežak na desnem krilu, drugi del armade pa se je izkrcal pri Moščenički Dragi 24. in 25. aprila in že prodira na levem sovražnikovem krilu v zaledje reške fronte. Borci naše armade z nezmanjšano silo pritiskajo na sovražnikovo čelo pred Klano, od koder obkoljeni sovražniki ne morejo vzeti vojaške sile, da bi okrepili in zavarovali svoja krila.

Nemci so zbrali na tako imenovano reško fronto večino svojih čet iz Istre in Slovenskega Primorja. Celo za obrambo strateško tako važnega Pulja so tam pustili le neznatno posadko. Z vsemi razpoložljivimi silami so hoteli braniti Reko in zapreti borcem Jugoslovanske armade prehodni prostor med Snežnikom in morjem. S tem so baje hoteli rešiti življenja 200.000 svojih umikajočih se vojakov iz Hrvatske in juga.

Kljub vsem sovražnikovim naklepom pa so se zaključne operacije Jugoslovanske armade za osvoboditev ozemlja naših narodov odvijale po načrtu njenega generalštaba in njenega vrhovnega komandanta maršala Tita.

V sklopu zaključnih operacij jugoslovanske vojske so enote II. armade 5. aprila zjutraj začele ofenzivo proti Nemcem v

20. aprila Pleternico in Slavonki Brod, 21. aprila Slavonko Požejo, in 28. aprila po štirih dnevih hudih bojih prebilo sovražnikovo obrambno črto na reki Ilovi in ogrozilo sovražnikov umik po glavni prometni zvezi proti Zagrebu. Sovražniki se trdovratno upirajo našim borcem, pa tudi napadajo. Enote I. armade 2. maja pospešijo svojo ofenzivo in se 6. maja na široki fronti Sv. Ivan-Zabno-Cazma-Ivanić Grad približajo Zagrebu in napadejo sovražnikovo obrambno črto. Hkrati se bližajo od spodnjega toka Une Zagrebu tudi štiri divizije II. armade, ki 5. maja osvobodijo Petrinjo in Sunjo, v noči na 6. maj pa Sisak. Enote I. in II. armade vkorakajo v osvobojeni Zagreb 8. maja. Štiri divizije II. armade pa že 7. maja prodirajo proti Brežicam, Krškemu, Samoboru in Metliki.

Tudi enote III. armade so pričele ofenzivo proti sovražniku 12. aprila, se izkrcale na desnem bregu Drave pri Gatskem Ridu, Nardu in Dalju ter 15. aprila osvobodile Osijek, Našice in Donji Miholjac. Prodirajo proti Podravski Slatini in jo 20. aprila osvobodijo. Po hudih bojih osvobodijo 25. aprila Virovitico in 30. aprila zlomijo sovražnikov odpor na Bilogori. Dne 4. maja osvobodijo Bjelovar, 5. maja Koprivnico, 6. maja Ludbreg in Križevce, 7. maja Varaždin in Varaždinske Toplice ter se v naskoku vržejo proti Mariboru, Dravogradu in Celovcu, da zapro jugoslovansko-avstrijsko državno mejo in da sovražnikom preprečijo umik v Avstrijo. Ze 9. maja osvobodijo Ptuj in po vkorakanju v Maribor 10. maja odhite na državno mejo. S tem uresničujejo ukaz vrhovnega komandanta Jugoslovanske armade o obkolitvi in uničenju sovražnika, o osvoboditvi našega ozemlja.

stva in mornarice ter italijanske fašistične milice.

Borci 30. divizije 9. korpusa so 30. aprila zjutraj s položajev Dutovlje-Repentabor že zadeli na zunanji sovražnikov obrambni pas Trsta, vtem ko je njegova 31. divizija s Krasa prodirala proti Tržiču in Gorici. Tudi borci ostalih treh divizij IV. armade so prodrli na položaje k Trstu in skupaj z borci 9. korpusa stmrili jeklen obroč okrog njega. Sovražniki se vztrajno branijo na Opčinah, na gradu Sv. Justa, v Repentaboru, Kontovlje-Repentabor. Zasovaženi zavojevalci se ne želijo predati pravičnim rokam Jugoslovanske armade. Oni čakajo na prihod angleške in ameriške vojske, ki preganjajo Nemce proti severu in severovzhodu Apeninskega polotoka. Vnamejo se poulični boji v tržaških predmestjih. V mesto vdoro prvi tanki Jugoslovanske armade in opravljajo osvobodilne naloge. Borci IV. armade in 9. korpusa se povezujejo s 16 bataljoni tržaških delavcev, ki jih je za upor pripravljala komanda mesta že od konca leta 1944 dalje. Sedaj skupaj z borci Jugoslovanske armade v pouličnih bojih razorojuje svoje sovražnike. Predmestje Barkovlje je zavzeto, cesta proti Miramaru presekana. Naša vojska tolče sovražnikovo oporišča, v katerih so se utrdili, z ognjem iz tankov, težkih in lahkih strojnih, z zaplenjenimi panzerfausti, z bencinskimi steklenicami in gasilskimi brizgalicami, iz katerih je bruhal bencin... Dne 1. maja 1945 je Jugoslovanska armada skupno s tržaškimi delavci osvobodila skoro vse mesto, samo oklepne enote IV. armade še uničujejo redka, trdovratna sovražnikova oporišča v Trstu.

Vojaška znanost in tehnika

Vojaška znanost in tehnika

Vojaška znanost in tehnika

KRATKOVALOVNI RADARJI

S sodobnimi radarskimi sistemi za odkrivanje balističnih izstrelkov lahko opazujejo do 5000 kilometrov daleč, kar zadostuje, da odkrijejo medcelinske raketne izstrelke kakih dvajset minut prej, preden bi prileteli na cilj. S postavitvijo večjih anten in močnejših radarjev bi sicer videli še nekoliko dlje, vendar kaknega bistvenega izboljšanja z njimi ne bi dosegli.

Ultra kratki elektromagnetni valovi, ki jih žarčijo radarske antene, se širijo v ravni črti in se ne prilagajajo zaobljenosti Zemlje. Zato radarji lahko »opazijo« balistične izstrelke šele potem, ko se le-ti prikažejo iznad obzorja in ko so že preleteli del svoje poti. To pomeni, da radarji ne morejo videti tega, kar se dogaja izza obzorja. V primeru, če bi radarji lahko ukirivili snop žarkov, ki jih izžarevajo, bi lahko opazovali tudi onstran obzorja in ugotovili izstrelitev medcelinske rakete kakih deset minut prej, kot pa je to moč storiti v sedanjih razmerah.

Radarskih žarkov ni mogoče ukiriviti, ker se širijo v ravni črti, prebijajo ionosfero in se izgubljajo v vesolju. Uporabnejši v te namene pa so kratki valovi, za katere vemo, da se odbijajo od ionosfere. Na tej osnovi radarski strokovnjaki nekaterih držav že vrsto let preizkušajo prototipe radarjev, ki žarčijo kratke valove in s katerimi naj bi opazovali tudi prek obzorja.

Kratkovalovne radarje usmerjajo ne proti pričakovanemu cilju, temveč pod ustreznim kotom naravnost proti ionosferi. Snop elektromagnetnih žarkov se potem od nje odbija in na razdalji od nekaj sto do več tisoč kilometrov osvetljuje Zemljino površino. Del energije se ponovno vrača proti ionosferi, od katere se odbija nazaj proti radarji anteni. S tem načinom so močno povečali doseg radarjev ter vrste — celo do 12.500 kilometrov.

Radarski valovi, ki se uteg-

nejo celo po večkrat odbiti od ionosfere in Zemljine površine, se vračajo v anteno zelo oslab-

ljeni. Čeprav je radarski signal šibek, ga je moč okrepiti in zaznati. Tudi natančen ni, vendar to ni bistvenega pomena. Zadostuje že to, da ugotovi izstrelitev balističnega izstrelka, česar s sedanji radarji ni bilo moč doseči. S poskusi eksperimentalnih kratkovalovnih radarjev so dokazali, da je z njimi mogoče odkriti vsako izstrelitev balističnih projektilov in raket-nosilk umetnih satelitov.

Radarji te vrste so močni od 15 do 50 kilovatov, bodo pa — po pisanju ameriškega tiska — še močnejši, čim jih bodo začeli

operativno uporabljati. Zanimivo je, da so v Združenih državah Amerike s temi kratkovalovnimi radarji odkrili 95 odstotkov vseh jedrskih eksplozij, kar jih je bilo od 1957. leta dalje. Mednje sodi tudi jedrska eksplozija na 12.000 kilometrov oddaljenem delu Tihega oceana. Elektromagnetni valovi se namreč zlahka odbijajo od razžarjenih krogel, ki nastajajo pri vsaki jedrski eksploziji, in od razbljenih plinov, ki spremljajo izstrelitev balističnih projektilov.

Pomanjkljivost kratkovalov-

nih radarjev pa je njihova nenatančnost. Ionosfera se namreč nenehno dviga in pada. Zato ni moč vedeti, na kateri višini se radarski valovi odbijajo. Posledica tega so napake glede določanja točke izstrelitve — do 150 kilometrov. Druga pomanjkljivost pa je v tem, da z radarji te vrste ne morejo spremljati balističnih raket na njihovi poti, kajti srednji del njihove krivulje sega iznad ionosfere, kamor pa kratkovalovni radarji ne morejo prodreti. To pomeni, da s kratkovalovnimi radarji ni moč nadomestiti drugih radarjev, ki jih uporabljajo za odkrivanje raket.

Kratkovalovne radarje navzlic tem in še nekaterim drugim pomanjkljivostim nenehno izpopolnjujejo, saj so to edini radarji, s katerimi je moč opazovati tudi onstran obzorja.

MARSIKATEREGA VOHUNA JE POKOPALA MALENKOSTNA NAPAKA ALI PA CELO LE GOLO NAKLJUČJ

Usodni spodrsaljaji

Rosenthalova smola

Izmed vseh vohunov je največja smola spremljala, kot vse kaže, Nemca Roberta Rosenthala. Tega mladega goljufa so nemške oblasti spustile iz zapora potem, ko je bil obljubil, da se bo ukvarjal z vohunstvom. Takoj nato so ga prek Danske poslali v Anglijo. Ko je bil prišel v Kopenhagen, je nekemu svojemu prijatelju v Nemčiji poslal s pismom obvestilo, da odhaja v Anglijo kot vohun in da bo tam, preoblečen v trgovskega poštika, prodajal plinske vžigalnike.

V kopenhagenski pošti so takrat imeli dva velika pisemska nabiralnika: v enega so metali pisma, namenjena v Nemčijo, v drugega pa pisma za Anglijo. Naključje je hotelo, da je poštni uslužbenec slabo vrgeł Rosenthalovo pismo. Padlo je v zabož s pismi, ki so bila naslovljena na Anglijo. Svoje napake ni opazil in tako je Rosenthalovo pismo prišlo v roke britanskega cenzorja.

Po vsem tem Specialnemu oddelku ni bilo težko ujeti člo-

veka, ki naj bi prodajal plinske vžigalnike.

Raztreseni Görz

Dr. Hermann Görz je ponudil svoje usluge nemškemu letalskemu ministru, ki pa je njegovo ponudbo sprejel le pod pogojem, da ga bo plačevalo v skladu z doseženimi rezultati.

Görz je nato odpotoval v Anglijo pod izgovorom, da želi napisati knjigo o mešanih angleško-nemških družinah. V te namene je moral pogosto na pot predvsem v vzhodni del Anglije, kjer je živel precej takih družin, tam pa so bila tudi mnoga pomembna letališča.

Za svoj štab si je izbral neko vilo v Broadstarsu in jo vzel v najem. Potoval pa je v spremstvu svoje mlade tajnice, ki si jo je bil pripeljal iz Nemčije. Pri tem pa je češče uporabljal svoj fotografski aparat kot pisalni stroj. Ko so dekletovi starši zahtevali, naj jo pošlje nazaj v Nemčijo, se je z njo vred vrnil domov tudi dr. Görz.

To priložnost je izkoristil in je letalskemu ministru natančno poročal o svojem delu. Tedaj pa je ugotovil, da je nekatere fotografije in poročila pozabil v Broadstarsu. Če bi se nemudoma vrnil v Anglijo, bi bilo še vse v redu. Bilo pa ga je strah in je toliko časa okleval, da mu je zakup vile potekel. Ko se je lastnica vile v Broadstarsu spet naselila v njej, je našel Görzove vohunske podatke in jih izročila policiji.

Navsezadnje se je Görz le opogumil in se vrnil v Anglijo. Tam so ga seveda takoj aretirali in obsodili na štiriletno ječo.

Molk ni vselej zlato!

Mnoge nemške agente je na njihovi poti spremljala izrazita smola. Eden izmed njih se je bil

spustil s padalom in si pri tem razbil nos. Nato je naletel na nekega duhovnika, ki mu je želel pomagati. Ranjenčev izgovor pa mu je bilo močno sumljivo in ga je zato prijavil policiji.

Neki drugi agent je uspešno pristal, zakopal padalsko opremo in krenil na pot. Na nekem križišču pa je nepričakovano naletel na šoferja, ki je bil zgrešil pot. Ta ga je začel nekaj spraševati, Nemeč pa si mu ni upal ničesar odgovoriti in se je enostavno obrnil ter odšel v svojo smer. Šofer ni bil neumen. Ustavil je prvega policista, ki ga je bil srečal, in tako se je nemški vohun po 24 urah že znašel pod ključem.

Prvi Anglež, ki so ga bili med vojno obesili zaradi vohunstva, je bil neki ladijski mehanik, ki je želel na lahek način priti do denarja. Ob prebiranju vohunskih zgodb je prišel do prepričanja, da si je moč s prodajo informacij zaslužiti velike vsote denarja. Medtem ko se je njegova ladja ustavila v Lizbonu, je skušal svoje usluge prodati Nemcem. Ni imel sreče. Nemci so ga imeli za britanskega agenta, ki se želi vrniti v njihovo organizacijo.

Angleški mehanik je bil uspešnejši v nemškem konzulatu v New Yorku. Konzulat pa je bil pod nadzorstvom britanske protiočveščevalne službe. Tako so v New Yorku mehaniku ponudili vrvo, s katero se je pravzaprav sam obesil. Nedvomno je bil eden izmed najbolj nerodnih vohunov!

Izdale so ga frankfurtske klobase

Nemški agenti so bili med drugo svetovno vojno preveč standardno opremljeni. Prav vsi — bodisi da so se izkrcali z gumijastim čolnom ali pa se spuстили s padali — so imeli enake predmete: avtomatsko pištolo z municijo, 500 enofuntnih bankovcev, majhen kramp, da bi lahko zakopali padalo ali čoln, ponarejeno angleško legitimacijo, živilske karte, obleko in hrano, med katero je bila obvezna tudi konzerva s klobasami. Če so pri komerkoli našli tako opremo, je bil to zadosten dokaz, da imajo opravka z vohunom.

Nekemu nemškemu vohunu so svetovali, naj bi denar vložil v hranilnico. To je tudi storil

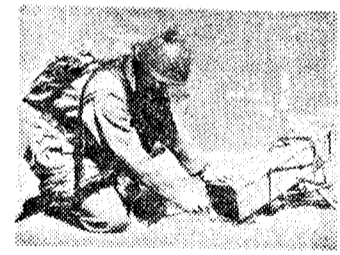
in je vložil vseh 500 funtov. Na pošti pa so ugotovili, da so njegovi bankovci povsem novi in da si številke vseh 500 bankovcev sledijo druga za drugo. Angleške oblasti so sumile, da se ukvarja — s črno borzo. Ko pa so ga preiskali in pri njem našli konzervo s frankfurtskimi klobasicami, so takoj vedeli, koga imajo pred seboj.

Solanje nemških vohunov tudi ni bilo na višku. S to ugotovitvijo bi se verjetno strinjala celo Jansen in Ross, če bi bila še živa. Nemci so ju potem, ko so ju izsolali za vohuna, poslali v Anglijo, kjer naj bi zbirala podatke o britanski mornarici. Tam sta se izdajala za predstavnik neke holandske tobačne tovarne. Če sta, denimo, iz Portsmoutha poslala naročilo: »Pošljite 300 koron in 500 havan«, je to pomenilo, da se v tamkajšnji luki zadržujejo tri bojne ladje in pet križark.

Tako sta v enem samem tednu naročila toliko cigar, kolikor jih celotno moško prebivalstvo Portsmoutha ne bi moglo pokaditi niti v enem letu. To je opazil tudi eden izmed britanskih cenzorjev in nemška vohuna so kaj kmalu poslali na morišče.

● Švedski »Bantam«

Švedski dirigirani protiklopni izstrelak »Bantam« je težak približno šest kilogramov, njegova bojna glava pa ima podrug kilogram. Leti lahko dva kilometra daleč s hitrostjo kakih 300 kilometrov na uro. Mino izstrele s

posebna podstavka, ki ima obliko štirioglatega podolgovatega zabojčka.

Zanimivejša od dirigiranega izstrelka »Bantam«, ki ga poznamo že več let, pa je uniforma, v katero je oblečen švedski vojak na gornji sliki. Švedska vojska je namreč v zadnjem času dobila nove uniforme. Njihova posebnost so med drugim tudi čelade s ščitnikom, ki naj bi vojaka zavaroval pred bleskom jedrske eksplozije.

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

O nastanku današnje fotografije ne moremo prav ničesar sklepati. Vemo samo to, da so nekateri fantje na sliki oblečeni v italijanske uniforme ter da ima partizan na skrajni levi rusko pokrivalo. Zato vas, bralci, prosimo, da skrbno pregledate sliko in nam — ako boste prepoznali fante na sliki — pišete, kdaj in kje je slika nastala ter kaj predstavlja

OBRAMBNA VZGOJA INCIVILNA ZAŠČITA

Števec klic nalezljivih bolezni

Skoraj v vsakem zraku, v vodi in na posameznih predmetih so klice raznih nalezljivih bolezni. Njihovo število pa je najpogosteje tako nizko, da ne morejo povzročiti bolezni, zato je velikega pomena ugotovitev njihovega števila, ker se da po tem sklepati o stopnji nevarnosti. To je zlasti pomembno, kadar preti nevarnost biološke vojne.

V ZDA delajo obsežne poskuse in z ustreznimi orodji in z ustreznimi zaščitno. Pred kratkim so iznašli aparat, ki šteje v zraku klice nalezljivih

bolezni. S tem aparatom lahko preštejemo tudi delce radioaktivnega prahu. Imenujejo ga »aeroloskop«, izdelali pa so ga na temelju elektronskega aparata, podobno kot Geigerjeve števece, elektronske računske stroje in druge podobne naprave. Aparat je izdelal ameriški inženir kemične stroke meri pa klice in druge delce s hitrostjo 100 m na sekundo.

Aparat ima tudi to dobro lastnost, da izmeri velikost delcev, kar je zlasti pomembno pri radioaktivnem prahu. Najmanjši delček, ki ga lahko iz-

meri ta aparat, ima premer 1 mikron (tisoči del milimetra), največji delci, ki jih lahko prešteje, pa merijo 64 mikronov. Aparat lahko prešteje do 15 tisoč klic ali delcev v kubičnem milimetru. Če je klic ali delcev več, je treba zrak razredčiti. Ta aparat so delali šest

Vpliv jedrskega sevanja na hranilnost

V ZDA proučujejo hranilno vrednost živil, izpostavljenih obsevanju z žarki mešanih pro-

let in istočasno v dveh inštitutih. Podoben aparat je popolnoma samostojno izdelala tudi neka ameriška univerza. Oba nova aparata sta velika in zelo zapletena, zato ju je težko uporabljati kjerkoli. Za sedaj bodo uporabljali take aparate v posebnih laboratorijih daleč v zaledju. Ni pa še mogoče povedati, kolikšnega pomena bosta ta dva aparata pri zelo zapletenih nalogah detekcije biološkega orožja.

duktov, ki nastanejo pri cepitvi atomov.

Ljudi, ki z njimi delajo po-

skuse, so razdelili v dve skupini, da bi tako dobili nepristransko oceno preizkušenega živila. Prva skupina uživa obsevano, druga pa običajno hrano enakega sestava. Po vsakem obroku ti prostovoljci izpolnjujejo vprašalne pole o vrednosti vseh jedi, razen tega pa povedo, kako jim je bil všeč okus.

V določenih časovnih presledkih jedo člani obeh skupin zdaj to, zdaj ono hrano, nikoli pa ne vedo, ali je bil njihov obrok obsevan. Prostovoljci tudi ne razpravljajo med seboj o kakovosti te ali one jedi, da bi ne vplivali drug na drugega. Prejemajo tri dnevne in še posebej večerni obrok.

Poskuse so začeli delati po večmesečnih eksperimentih z živalmi, ki so jim dajali v laboratorijih obsevano hrano, da bi ugotovili njen vpliv na organizem. Edina pomembna razlika med navadno in obsevano hrano je, da obsevana izgubi neznatno množino vitaminov, torej je takšna kot toplo konzervirana hrana. Razen tega so v laboratorijih že sestavili trinajst vrst jedi, ki so dobre glede na okus in vonj.

Poskusi naj bi posredovali osnovne podatke o kalorični vrednosti obsevane hrane, o njeni hranljivosti in okusu.

SLÁVKO TARMAN

Vojaška znanost in tehnika

Vojaška znanost in tehnika

PODMORNICA TORPEDIRALA SAMA SEBE

Bilo je ob sončnem vzhodu. Morska gladina v Tajvanskem zalivu je bila gladka kot zrcalo. Kapetan fregate Richard O'Kane, komandant največje ameriške podmornice »Tung«, je ukazal izstreliti še zadnje torpede, nato pa naj bi se podmornica vrnila v svoje oporišče.

O'Kane je slonel ob poveljniškem mostu, podmornica je bila namreč izpihala na morskno površje, in upiral pogled na japonsko transportno ladjo »Macumoto Maru«. Nenadoma so rdeči zublji osvetlili morje. Ladja je eksplodirala.

To se je zgodilo 25. oktobra 1944. leta.

Torpedo je zašel

»Tung« je nadaljeval pot nekoliko počasneje. O'Kane se je obrnil proti kapetanu posadke Billu Laybaldu in mu rekel:

»Kaže, da je vse v najboljšem redu.«

»Da, komandant,« mu je z nasmehom na licu odgovoril Laybald. Nepričakovano pa se je zresnil.

»Komandant, poglejte!« je vzkliknil.

O'Kane je sprva zamaš buljil v temno vodo, da bi razločil predmet, ki mu ga je Laybald kazal. Naposled ga je pa le zasledil. Bila je fosforescenčna sied torpeda, ki je drvel naravnost proti »Tungu«.

»V desno! Z največjo hitrostjo!« je zavpil.

Podmornica se je stresla, vijaki pa so se začeli vrteti hitreje.

»Odkod je le mogel priti?« se je spraševal komandant.

»Tudi jaz bi rad to vedel.«

Laybald je bil presenečen in besen. O njem so govorili, da ima najboljšo oči izmed vseh mož na podmornici in vendar ni opazil sovražnikove ladje, s katere naj bi bil torpedo izstreljen. Morala pa je vsekakor biti nekje v bližini.

Dogajalo se je nekaj nepričakovane in strašnega. »Tung« je spremenil svojo smer, hkrati z njim pa tudi torpedo, ki je plul naravnost proti podmornici. Katastrofi se ni bilo moč izogniti.

Medtem so mornarji v notranjosti podmornice na ves glas prepevali, ne da bi slutili, kaj jih še vse čaka. Veselili so se, ker so se vračali proti Pearl Harbourju. To so vedeli po tem, ker so bili pravkar izstrelili petindvajseti torpedo — zadnjega, ki ga je podmornica imela.

»Lahko bi si ga zadržali za spomin,« se je šalil njihov vodja Flanagan potem, ko so mu bili sporočili, da je nekaj sekund poprej torpedo št. 24 zadel cilj.

»Bili smo še kar uspešni. Če je moja računica točna, smo 24 torpedov dali za sedem japonskih ladij.«

Katastrofa

Nenadoma pa je nekaj strahovito počelo. Podmornica se je stresla od premeča do krme, mornarji pa so popadali po tleh.

»Vraga, pa vendar nismo nateleti na kako mino,« je vzkliknil nekdo izmed mornarjev in se s težavo pobiral s tal. Nekateri pa sploh niso mogli več vstati, ker so bili močno obtolčeni.

»Tonemo!« se je oglasil Flanagan, ki se je skušal obdržati na nogah. Podmornica se je s hitrostjo dvigala potapljala s krmo navzdol. Čez dvajset sekund je zadela ob morskno dno, 54 metrov globoko. Njena krma se je započila v pesek.

Ko je prišlo do eksplozije, je na poveljniškem mostu bilo devet mož: komandant O'Kane, Laybald in še sedem drugih mornarjev. Popadali so v morje, ne da bi si mogli nadeti resilne pasove. Tisti, ki so bili huje ranjeni, so kmalu utonili, tako da so nekaj minut kasneje na morskem površju ostale le še štiri glave: O'Kane, Laybald, poročnik Lary Savatkin in radiotelegrafist Kuverly.

Mornarji, ki jih je bila eksplozija presenetila v notranjosti podmornice, so se obupno borili za svoje življenje. Skrivnostni torpedo je zadel zadnji del podmornice in voda je takoj vdrila v tri prostore krmnega dela. Od mornarjev, ki so tedaj bili v teh prostorih, se ni mogel nihče več rešiti.

Po kablu na morskno površino

V sprednjih prostorih podmornice, kamor voda še ni prodrla, se je stiskalo kakih trideset mož. Mehanik Klayton Oliver je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi vodi odprl pot v balastne tanke in tako zvravnal podmornico. Kmalu pa se je tudi on moral pridružiti svojim tovarišem.

»Vsakdo naj vzame rešilni pas in aparat s kisikom,« je ukazal Flanagan. »Oni, ki so zdravi, naj pomagajo ranjenec.«

Odjeknila je nova eksplozija. »Globinske bombe!« je nekdo vzkliknil. »To je konec.«

Eksplozije so se oglašale še vso uro, ranjencev pa je bilo čedalje več. Najhuje pa je bilo to, da je od nekod začel v prostore uhajati oster plin.

»Zaprte vrata!« je ukazal Flanagan. »Prva skupina naj se pripravi!«

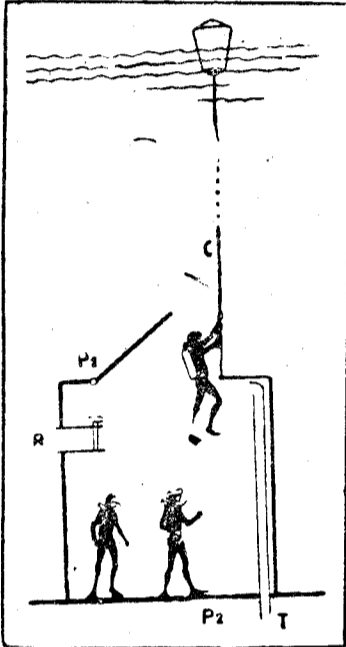
Nato je vstopil v oddelek za reševanje in sprostil poseben kabel, ki je bil z enim koncem pri-

vezan za veliko plutovinasto plovko. Potem ko so prvi trije mornarji splezali po kablu navzgor, jim je bilo treba četrto ure, da so iz prostora za reševanje izčrpali vso vodo. Nato so prišli na vrsto naslednji trije. V tej globini je bil vsak gib vsaj desetkrat težavnejši kot na površini. Za tiste, ki so imeli lomljene roke, je bilo plezanje po lestvi, ki je peljala do prostora za reševanje, strahovit napor.

Flanagan je bil zadnji. Podmornica se je nenehno stresala. Menda so eksplodirale baterije. Medtem ko je ob kablu drsel navzgor in bil približno na pol poti, je začutil udarec izredno hude eksplozije. Podmornica se je razletela.

Ko je bil prispel na morskno gladino, je tam našel le še štiri žive mornarje.

»Kje pa so drugi?« je povprašal.

REŠEVANJE IZ POTOPLJENE PODMORNICE: Najprej skozi dotok R napolnijo prostor z vodo. Ko je notranji pritisk enak zunanemu, odpro pokrov P₁ in mornarji se ob vrvi C povzpno na morskno površje. Potem zapro pokrov P₂, pod pritiskom spuste v prostor skozi cev T zrak, da bi tako iz komore iztisnili vodo, nato pa odpro pokrov P₂ in v prostor za reševanje lahko vstopi nova skupina mornarjev.

»Izginiti,« je Oliver šepetaje odgovoril. »Dva sta se namerala rešiti tako, da sta plavala proti obali. Drugi pa niso prenesli naglega zmanjšanja pritiska in so bili že mrtvi, ko smo prišli do njih.«

Kdo je potopil podmornico?

Medtem se je že povsem zdanilo. Brodolomci s »Tunga« so kak kilometer stran zagledali premec japonske ladje »Macumoto Maru«, ki je molel iz vode. Na njem ni bilo opaziti nobenega znaka življenja. Mornarji so se dogovorili, da bodo odplavali do razbitine. Morda bodo na njej našli kak čoln ali splav, s katerim bi se utegnili rešiti na kakih osem milj oddaljeno kitajsko obalo.

Tega pa niso mogli več uresničiti, ker jih je bila prestregla neka japonska izvidniška ladja. Potegnili so jih iz morja. Na ladji je tudi že bil O'Kane s svojimi tremi tovariši. Nato so jih odpeljali v koncentracijsko taborišče.

V japonskem ujetništvu so ostali vse do 29. avgusta 1945. Dotlej pa so jih japonski obveščevalni oficirji vsakodnevno zasliševali, da bi ugotovili, kateri ladji Njegovoga cesarskega veličanstva pripada čast, da je poslala na morskno dno največjo ameriško podmornico, ki je bila pred tem potopila 24 japonskih ladij s skupno 94.000 tonami.

Kapetanu O'Kaneu je šele po vojni uspelo odkriti, kako je bil »Tung« potopljen. Iz nepojasnjenih razlogov je prišlo do okvare v sistemu žiroskopskega vodenja torpeda, ki se je — namesto da bi plul naravnost proti cilju — po krožni poti vrnil do podmornice, ki ga je bila izstrelila, in jo, kot nekakšen bumerang, potopil. Podmornica »Tung« je bila torej petindvajseta žrtev same sebe.

Višek ironije pa je bil v tem, da O'Kaneu sploh ni bilo treba več izstreliti petindvajsetega torpeda, kajti japonska ladja je bila zadeta že s prejšnjim in se je potapljala. Zadnji torpedo je bil potemtakem povsem odveč.

Sto dvajset milijard letno za orožje

Po podatkih, ki jih ima UNESCO, je na svetu kakih 20 milijonov ljudi pod orožjem. Za njihovo oborožitev porabijo približno 120 milijard dolarjev letno, kar ustreza od 8 do 9 odstotkom vrednosti celotne svetovne proizvodnje oziroma celotnemu nacionalnemu dohodku nezadostno razvitih držav.

Ena sama sodobna jedrska podmornica stane 160 milijonov dolarjev. Za ta denar bi lahko zgradili petdeset najmodernejših bolnišnic, saj vsaka izmed njih ne bi bila dražja od treh milijonov dolarjev.

Za projektiranje, preizkušanje in izpolnjevanje kakega novega nadzvočnega lovca porabijo kakih šest in pol milijard dolarjev. Za ta denar bi lahko zgradili 600.000 udobnih stanovanj, v katerih bi bilo prostora za tri milijone stanovalcev.

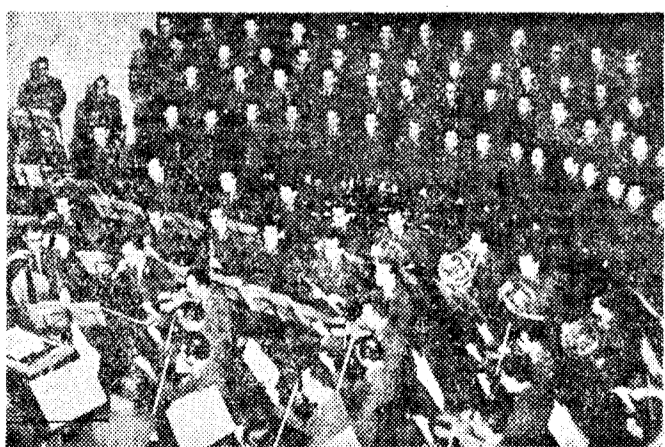
REZERVNI OFICIRJI IN
PODOFICIRJI posvečajo veliko pozornost svojem strokovnemu izpolnjevanju prek najrazličnejših oblik dela. Na sliki vidimo, kako skupina beograjskih rezervnih oficirjev in podoficirjev rešuje taktično nalogo

IZGOVORJENO BESEDO
LAHKO NAPIŠE naprava, ki so jo izdelali v nekem berlinskem znanstvenem inštitutu. Stroj, ki ga vidimo na sliki, za zdaj razume le številke

V BESEDI IN PODOBI

UMETNIŠKI ANSAMBEL ČEHOSLOVAŠKE ARMADE je pred kratkim na svojem petnajstdnevem gostovanju po Jugoslaviji navdušil gledalce v Beogradu, Zemunu, Kragujevcu, Tuzli, Sarajevu, Mostarju, Splitu, na Reki in v Mariboru

Kronika nacističnih zločinov

— Nadaljnjih 40.000 ljudi, ki so jih pobrali kar na slepo, je prav tako umrlo v taboriščih. Med njimi je bilo tudi 7.495 Židov.

— Približno 33.000 vojakov so po krivdi višjih častnikov (skoraj samih fašistov) odgnali v ujetništvo. Vseh v Nemčijo odgnanih vojakov je bilo 700.000. Kljub nečloveškemu ravnanju se jih je 98,97 % uprlo, da bi nadalje sodelovali z Nemci v Mussolinijevi vojski.

— 9.980 civilnih žrtev v povračilnih akcijah.

Nemci so začeli pobijati civilno prebivalstvo sredi septembra 1943: 21 talcev v Materii, 54 ljudi mitraljiranih v Belloni (Campania), 33 otrok ubitih v Ateleti (Abruzzi), 57 kmetov zažganih v Bovesu (Piemont), v Markah, Emiliji itd. Dne 12. avgusta 1944 so pomorili 560 prebivalcev vasi S. Anna di Stazzema, 19. v vasi Valle 107. v S. Terenzu obesili 53, v vasi Vinca ustrelili 200, 15. septembra v Frigidu 108 (vse v Apeninih pod Bologno), V dne 29. in 30. septembra so pobili v vasi Marzabotto pod Bologno 1.830 prebivalcev. Tu so Nemci in fašisti likvidirali po cele družine. Tudi v Campeginiah pri Reggio Emilii so pobrali in hkrati ustrelili (28. decembra 1943) sedem bratov Cervijev. Dne 24. marca 1944 so v Rimu ustrelili 335 talcev (Fosse Ardeatine) v povračilo za napad na nemško policijo.

Po vsej Italiji je bilo požganih na stotine vasi in trgov. Zaradi bombnih napadov je izgubilo življenje 44.523 ljudi, toda samo po 8. septembra 1943 so izgube znašale 210.149 oseb.

Italija je torej drago plačala krivdo svojih voditeljev. Vsa italijanska javnost upravičeno protestira proti zastaranju vojnih zločinov.

JUGOSLAVIJA

Zgodovinskih podatkov, ki jih mora poznati vsak Jugoslovian, ne bomo ponavljali. Zaradi vojnih dogodkov je izgubilo življenje 1.700.000 državljanov, tako v neposredni kot v posredni zvezi s Hitlerjevo Nemčijo. To pomeni, da je bil ubit, umorjen ali likvidiran na en ali drug način vsak deseti Jugoslovian.

LUKSEMBURG

Avgusta 1939. — Nemčija je zagotovila, da bo spoštovala nevtralnost te države.

10. maja 1940. — Nemške motorizirane enote in padalci so zasedli Luksemburg. Približno 40.000 prebivalcev se jim je umaknilo v Francijo, vojvodinja z družino pa v ZDA.

Julija 1940. — Profesor Krutzenberger je ustanovil »Volksdeutsche Bewegung« politično skupino, ki je zahtevala združitev z Nemčijo.

25. julija 1940. — Konec vojaške uprave. Vso oblast je prevzela nemška civilna uprava, katere vodja je bil »gauleiter« Simon. Nemški jezik je postal obvezni uradni jezik.

Decembra 1940. — Luksemburške policiste in orožnike so na silo odvedli na bojišče, da bi jih »izvezbali«.

Februarja 1941. — Uvedba nacističnega dela.

Avgusta 1941. — Uvedba nacistične stranke in »Hitlerjugenda«.

10. oktobra 1941. — »Gauleiter« je razpisal plebiscit o priključitvi k Nemčiji; 96 % prebivalstva se je izreklo proti.

Leta 1942. — V Londonu so ustanovili »Luksemburške oborožene sile v Veliki Britaniji«. Njihovi pripadniki so ponajveč vojaki, ki so prebežali iz nemške vojske.

30. avgusta 1942. — Simon je razglasil priključitev k »rajhu«. Vse mlajše letnike so mobilizirali. Prebivalstvo je odgovorilo s splošno stavko, ki je trajala od 1. do 4. septembra. Nemci so proglasili izredno stanje, ki je trajalo deset dni. Posledica: vrsta smrtnih obsodb in deportacije.

17. septembra 1942. — Na pot je krenil prvi transport internirancev. Sledilo mu jih je še 79.

10. septembra 1944. — Osvoboditev Luksemburga. Toda decembra so Nemci spet zasedli del deželice ob Moselli, iz katere je moralo zbežati 50.000 prebivalcev. Dokončno so bili osvobojeni šele februarja 1945.

Ob začetku sovražnosti je imel Luksemburg 300.000 prebivalcev. Utrpel je naslednje izgube:

— V zaporih in taboriščih je umrlo 154 protifašistov, med njimi 65 žena;

— v boju je padlo 57 protifašistov;

— v nemški vojski (zaradi prisilne mobilizacije) je padlo 1.175 Luksemburčanov, 1.250 pa je bilo pogrešanih.

V koncentracijska taborišča so Nemci odgnali 4.187 mož in 2.191 žena. Prisilno mobiliziranih v nemško vojsko je bilo 12.000 Luksemburčanov, od teh pa je dezertiralo 3.500 moških. Izmed 4.000 Luksemburčanov židovskega porekla so Nemci pobili 3.000.

MADŽARSKA

13. januarja 1939. — Madžarska je postala soprodpisnica protikominternskega pakta. Dne 2. februarja je zato prekinila odnose s SZ, 11. aprila pa je izstopila iz Društva narodov. Madžarski vladajoči razred je stopil odkrito na stran Nemčije.

20. novembra 1940. — Madžarska je pristopila k trojnemu paktu.

Aprila 1941. — Nemško-italijanski napad na Jugoslavijo je povzročil protinacistične izgrede. Premier grof Téliki je napravil samomor, toda njegov naslednik Bárdossy je poslal vojsko v Jugoslavijo, ne da bi se prej posvetoval s parlamentom.

24. aprila 1941. — Regent Horty je obiskal Hitlerja.

25. junija 1941. — Vojna napoved Sovjetski zvezi.

15. marca 1942. — Pred Petöfijevim spomenikom v Budimpešti so bile hude protinemske demonstracije. Vlada je reagirala nanje s terorjem.

21. marca 1942. — Ministrski predsednik je prepustil svoje mesto anglofilu Kallayu, ki pa kljub naporom ni mogel navezati stikov z Veliko Britanijo.

Poletje 1942. — Desničarske organizacije so si zagotovile ključne položaje. To so bile: »Puščičasti križ«, madžarska stranka nacionalnih socialistov, »Zveza tovarišev z vzhodnega bojišča«, »Madžarska protiboljševiška fronta«, skavtska organizacija in cela vrsta katoliških združenj. Tudi protifašistična fronta pod vodstvom KP je okrepila svoje pozicije.

Januarja 1943. — Popoln poraz madžarske vojske v veliki sovjetski ofenzivi pri Voronežu.

13. januarja 1944. — V Csepelu in Diogyöru se je začela stavka delavcev, ki so protestirali proti nadaljevanju vojne.

19. marca 1944. — Horty je bil spet na razgovoru pri Hitlerju. Nemška vojska je zasedla Madžarsko. V vlado so prišli skoraj sami odkriti nacisti. Začelo se je preganjanje Židov.

Maja 1944. — Po razpustitvi socialno demokratske stranke so se opozicijske sile združile v »Fronto narodne neodvisnosti«.

Avgusta 1944. — V Budimpešti in v rudarskem področju so stopili v akcijo prvi partizanski oddelki. Organizirani so bili v brigade »Petöfia«.

26. septembra 1944. — Rdeča armada je prestopila madžarsko mejo.

15. oktobra 1944. — Budimpeštanska radijska postaja je objavila proglas regenta Hortyja, ki je obljubil, da bo zaprosil SZ za premirje. Fašisti in organizacije »Puščičasti križ« so napravili državni udar in zaprli svojega zaveznika Hortyja.

2. decembra 1944. — Fronta narodne neodvisnosti je imela prvo zasedanje v osvobojenem Szegeđu.

28. decembra 1944. — Začasna vlada pod predsedstvom Miklosa je napovedala vojno Nemčiji.

18. januarja 1945. — Osvoboditev Pešte. Druga polovica, Budim, je bila osvobojena 20. februarja.

Ob začetku vojne je imela Madžarska deset milijonov prebivalcev. Po uradnih statistikah, iz leta 1955 je izgubila 400.000 državljanov: 136.000 vojakov, 44.000 civilistov in 220.000 internirancev, ki se niso vrnili iz taborišč. V zadnji številki so upoštevani tudi Židje.

(NADALJEVANJE)

Vdor ZDA v Domini- nikansko republiko

Na politični karti sveta se je pojavilo novo nevarno žarišče vojne. Tokrat je to mala Dominikanska republika, ki leži na otoku Haitiju v Karibskem morju, v najtesnejši sosesčini Kube. Ko je 24. aprila letos skupina mlajših dominikanskih oficirjev izvedla državni udar proti dotedanjemu diktatorskemu režimu, ni najbrž niti pričakovala, da se bodo dogodki tako dramatično zapletli in za trenutek zasenčili celo vietnamsko krizo. Kako tudi, ko pa so državni udari v delah Latinske Amerike že desetletja skoraj čisto vsakdanja zadeva, ki največkrat nima nobenih širših posledic, razen seveda te, da se izmenjajo močje na vodilnih položajih.

Oglejmo si najprej na kratko, kakšna je v obrisih zgodovina Dominikanske republike, deželice, ki po površini dvakrat presega našo Slovenijo, po številu prebivalstva pa jo tudi dvakrat prekaša.

Na otok je ob odkritju Amerike naletel že Krištof Kolumb in mu dal ime Hispaniola, pač po Španiji (Hispania), pod katere zastavo je plul. Kasneje se je oblast nad deželico mnogokrat menjala, prehajala je iz španskih v francoske roke, bila nekaj časa pod vladavino Haitija (sosedne države na istem otoku) in v

Periskop na 46. vzporedniku

tem stoletju tudi že pod okupacijo ZDA. Šele leta 1924 je dobila Dominikanska republika svojo prvo vlado, šest let kasneje pa je nastopila trnovo pot pod zloglasnim diktatorskim režimom samozvanega predsednika Rafaela Trujilla.

Za dežele Južne Amerike velja tale opis, ki ga navajamo iz leksikona: »Veljposesnikom in tujim družbam pripadajo dve tretjini obdelane zemlje, živine in gozdov. Pretežni del kmečkega prebivalstva nima svoje zemlje. Plače delavcev so zelo nizke, okrog dve tretjini prebivalcev nima nikakršne socialne zaščite. Slabe zdravstvene razmere se zrcalijo v veliki smrtnosti otrok, kulturna zaostalost pa se kaže v velikem številu nepismenih...«

Če si v luči teh podatkov posebej ogledamo Dominikansko republiko v času Trujilla — zarotniki so ga ubili maja 1961 — tedaj dobimo še grozljivejšo podobo. Stari samodržec si je z nezahvalno strahovladno in poslovnimi prevarami prigrabil več kot pol dežele in jo kratko malo spremenil v svojo privatno lastnino. Pot do tega bogastva, ki ga je dolga leta užival skupaj s svojimi bližnjimi in daljnimi sorodniki, je posejana s 15.000 trupli, z žrtvami, ki so bodisi zginele po ječah ali pa so omahile pod noži in streli diktatorjevih najetih morilcev.

Dežela tudi po Trujillovi smrti ni zažvela posebno mirno. V teh štirih letih se je izmenjalo kar šest vlad. Stavka je sledila stavki in v zadnjem času so vznikale prave gverilske skupine, ki jim je vojska prihajala do živga le s hudim strohanjem prebivalstva. Edini zakoniti, konec leta 1962 ustavno izvoljeni predsednik Dominikanske republike Juan Bosch je moral po sedmih mesecih, ko je skupina generalov vrgla njegovo vlado, zapustiti domovino. V izgnanstvu je napisal članek, v katerem takole slika začarani krog, ki se v njem vrtila večina latinskoameriških držav: »... Zveza med vojsko in veleposesniki pomeni takšno materialno silo, da je večina političnih glasov proti njej popolnoma nemočna... Vsako uvajanje normalnih političnih mer in osnovnega poštenja v javno življenje pomeni tem ljudem »komunistično nevarnost«, zakaj korupcija in osebno okoriščanje sta temeljni vodili njihovega pojmovanja o državnosti...«

V takšnih razmerah je torej prišlo v Dominikanski republiko do udara konec minulega meseca. Udar, ki so ga vodili pristasi bivšega predsednika Juana Boscha, je uspel in že je kazalo, da se bo Bosch v kratkem vrnil in prevzel oblast. Zgodilo pa se je nekaj nepričakovane.

Na obalah Dominikanske republike so se prikazale vojne ladje ZDA, mornariška pehota se je izkrcala in upor je bil zaduščen. Sprva je Washington opravičeval svojo invazijo na otok s tem, čes da namerava zaščititi in evakuirati ameriške državljane, ki žive v Dominikanski republiko. Toda Johnsonova vlada je kmalu pokazala prve karte, ko je priznala, da se je za oboroženo intervencijo odločila zaradi tega, da »z vsemi razpoložljivimi sredstvi prepreči uveljavitev komunističnega režima kjerkoli na zahodni polobli«.

Kakor hitro je padla ta izjava, je svetovna javnost vsa prepadena spoznala, da tu ne gre za enkratno dejanje — za grobo kršitev suverenosti Dominikanske republike, marveč za mnogo nevarnejšo zadevo: za preobrat v ameriški politiki, ki lahko postane usoden za mir na svetu.

Ta preobrat v politiki ZDA je bilo čutili že nekaj časa, za uvod je bil Vietnam. Zdaj je popolnoma očitno, da je Johnson sklenil porušiti za seboj vse mostove, ki jih je bil gradil pokojni Kennedy in ki so obetali postati eden temeljnih kamnov miroljubnega sožitja na svetu. Nasilni vdor v Dominikansko republiko kaže, da posledje ne bo pred agresijo ZDA varna nobena dežela, ki bi se odločila stopati po naprednejši poti. To pa praktično pomeni, da kanijo ZDA z do kraja razgaljeno imperialistično politiko držati v strahu pol sveta in z dvignjeno gorjačo velesile gledati v lonec vsake dežele posebej.

Ni dvoma, ZDA so potepale v prah temeljno načelo Združenih narodov in pahnile človeštvo proti robu vojne. Prav ves svet, od nevezanih dežel do Sovjetske zveze in Francije — z edino izjemo Velike Britanije — je ostro obsodil početje vlade ZDA. Vsakdo pač ve, kam takšna ameriška politika lahko pripelje. Dovolj je samo pomisliti, da utegne tako grobo izzivanje nekega dne prisiliti Sovjetsko zvezo, da se tudi ona posluži moči, ki jo kot velesila ima... M. J.

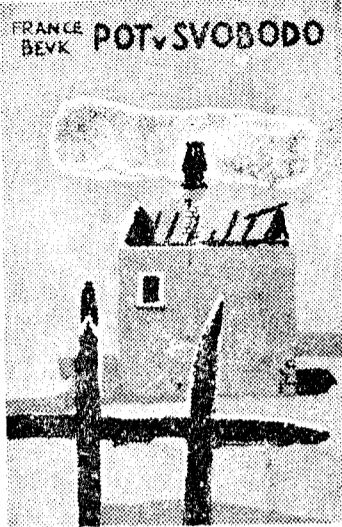
V NASLEDNJEM POSNEMAMU V SKRAJŠANI OBLIKI
CLANEK PROFESORJA K. POKROVSKEGA, KI JE IZSEL NEDAVNO V MOSKOVSKI »PRAVDI«. TE ZDRAVNIŠKE UGOVITVE BODO MARSIKOGA ZANIMALE, ZATO CLANEK TUDI OBJAVLJAMO.

Arterioskleroza ni neogibna spremljevalka starosti. Napadno bi bilo misliti, da se ta bolezen v zreli starosti ne da preprečiti. Pogosto se skleroza pojavlja že pri 40 letih, medtem ko prizanaša 60- in 70-letnikom. Neustrezno je tudi menjati, da mora skleroza vedno napredovati. Lahko se tudi zaustavi in delno zdravi. Sicer je v njem nastajajoče še marsikaj nejasnega, je pa že znano, da izvirajo njene osnove iz razvoja. Ki ga povzročata motenje menjava in razdraženje centralnega endokrinega živčnega sistema. Razvijanje skleroze je dolgotrajno in odvisno od številnih činiteljev, v prvi vrsti od velikoga napetostnega živčnega sistema, razdraženja, čustvene razbirljivosti, rezkega nihanja krvnega obtoka in srčnega krča. Najmočnejše jo pospebuje nezadostno gibanje in oslabeitev mišic. Nezadostno gibanje pospebuje debeljenje, ki povzroča arteriosklerozo. Tudi nepravilna prehrana pospebuje arteriosklerozo. Prehrana mora ustrezati uporabljeni energiji. Prehrana mora biti zmerna in mora vsebovati tvarine, ki pre-

prečujejo nastajanje skleroze. Starejši in stari ljudje ne smejo jemati s hrano več kot 2500 kalorij in sicer: 100 g beljakovine, 70 g maščobe, 350 g ogljikovega vodikovega dnevnega. Pri tem mora biti vsaj 50 odstotkov živalske beljakovine in v tej količini 30 g beljakovine iz mleka (300 do 400 g mleka ali kislega mleka, 100 do 150 g skute). Prav tolikšna mora biti količina beljakovine — 30 g — iz drugih živalskih proizvodov (200 g mesa ali 200 g ribe in eno jajce). Okoli 40 g beljakovine pa naj bo iz rastlinskih snovi (kruha, zdroba, kase, stročnice idr.). Masti vsebujejo holesterin; zato se morajo uživati v majhnih količinah. Pri istem obroku naj se uporabljajo različne masti. V posušev pridejo 4 vrste maščob: olje, surovo maslo, maslo v mesu in maslo, ki jo uporabljamo pri pripravljanju hrane, npr. margarina. Malo močnatih jedi! V človeškem telesu so normalno kisline in lužnina v ravnovesju. Pri starejših in starih ljudeh pa prevladujejo kisline in te pospebujejo arteriosklerozo. Proti kislinam delujejo lužnine; vse vrste povrtnih sadja, jagode, mleko, kislomlečni proizvodi in tudi stročnice. Hrana naj bo mesana, vendar

France Bevk: POT V SVOBODO

Prvič je knjiga izpod peresa Franceta Bevka »Pot v svobodo« izšla ob deseti obletnici primorske vstaje. Po vrsti, ko je bila knjiga razprodana, jo je založba »Lipa« v počastitev 20. obletnice osvoboditve ponovno izdala. Knjiga spominov, z risba-

mi in okusno opremo Nikolaja Omerse, je ostala brez večjih sprememb, le zadnje poglavje je avtor nadomestil s črtico Pravičca.

»Pot v svobodo« je zbir avtorjevih osebnih doživetij in skozi prizmo teh doživetij gledamo narodnoosvobodilno gibanje na Primorskem, saj se avtor, kot sam pravi, lahko vedno v dobrini meri zanese na svoj spomin. V črticah je opisal medvojno obdobje, katerega je doživel v internaciji, zaporu in v partizanih. »Internacija, zapor in partizanstvo — posebno partizanstvo — so doživetja, ki mi pomenijo ve-

liko notranje bogastvo in bi jih zato ne menjal za nič na svetu.« Tako kot njemu, je nam vsem narodnoosvobodilna vojna v ponos in predhodnik sedanjega življenja, kar se posebno močno odraža v letošnjem proslavljanju obletnice osvoboditve. Zakaj je France Bevk zapisal svoje boleče

spomine na preteklo vojno? »Napisati sem jih moral. Sicer bi čutil dolg proti sebi in proti drugim. Proti sebi, ker bi mi neizpovedani kot kamen ležali na duši. In proti drugim, da prestanih gorja ne bomo pozabili in nam bo spomin nanje kazipot za prihodnost.« Z. Č.

OTVORITEV RAZSTAVE V MUZEJU LJUDSKE REVOLUCIJE

V petek, 7. maja, so v prostorih Muzeja ljudske revolucije v Ljubljani odprli stalno in razširjeno razstavo, ki s fotografijami, arhivskimi dokumenti in muzealijami prikazuje veličastno obdobje narodnoosvobodilne borbe. Razstavo, s katero je muzej počastil 20. obletnico osvoboditve, je otvoril direktor Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani Franc Kimovec-Ziga. Nato so si številni gostje pod vodstvom direktorja Muzeja ljudske revolucije Franceta Kreseta-Cobana ogledali razstavno zbirko.

Kolektiv muzeja je v sodelovanju z Zgodovinskim arhivom CK ter Inštitutom za zgodovino delavskega gibanja pripravil razstavo z razširjeno problematiko in bolj izdelanimi pojmi o dogajanjih NOB na Slovenskem. Z natančno proučitvijo razpolož-

ljivih dokumentov in njihovo najustreznejšo povezavo ter na podlagi pripomb obiskovalcev je muzej pripravil razstavo, ki s svojo plastičnostjo in izredno estetskimi učinki globoko učinkuje na obiskovalca in mu nudi popoln pregled nad slovenskim revolucionarnim gibanjem.

Omeniti moramo še, da je Muzej v razstavo vnesel nekatere popolnoma nove elemente prikazovanja razpoložljivega gradiva. Med drugim je zbirko obogatil s muzealjsko dokumentacijo. Impresivni eksponati v sredini večjih prostorov prijetno izpolnjujejo celoto, ki je sestavljena iz preko tisoč fotografij, več sto muzealij in več sto dokumentov. Z. Č.

Pogovor z 80-letnim očancem

Tik ob slovensko-hrvaški meji, v Paradižu pri Cirkulanah, sem pred nekaj dnevi srečal predvojnega komunisto in revolucionarja, MIHO ARBEITERJA, ki bo kmalu slavil svoj 80. rojstni dan. Pogovarjala sva se o predvojnih letih, o revolucionarnem delu in o težavnem življenju viničarjev. Miha se spominja, da so se poleti 1926 sestali nasprotniki takratnega režima v neki kleti pri Ptujju. Takrat se je Miha seznanil s pokojnim Jožetom Potrčem. Skupaj sta širila Delavsko-kmečki list in drugo propagando.

Po okupaciji so se pri Mihi pričeli zbirati ptujski komunisti Jože Lacko, Tončka Sagadin, Osojnik, Kramberger, Belšak in drugi. Imeli so tajne sestanke o organizaciji OF, širjenju partizanskega tiska, o organizaciji partizanskih akcij in o drugem. Ob koncu razgovora je Miha

povedal, da je z dosežki revolucije zelo zadovoljen. Tudi v Halozah je marsikaj napredovalo. Občinska skupščina Ptuj si za napredek svojih krajev zelo pri-

Še enkrat »Zgledna pobuda«

V zadnji številki našega časopisa smo pod naslovom »Zgledna pobuda« priobčili sestavek o posnemanju vrednem dejanju znanega slovenskega podjetja, ki je ob 20. obletnici osvoboditve podarilo stanovanje borcu, po presoji posebne komisije podjetja najbolj potrebnemu stanovanju. V tem sestavku nam je tiskarski škrat grdo zagodel. Po pomoti je izpadel zadnji odstavek, v katerem smo navedli, da bo stanovanje poklonilo ljubljansko podjetje Jugotekstil-impex. Pred nedavnim pa smo izvedeli, da bo dvosobno stanovanje prejel borec Anton Tomažin iz Guncelj. M. V.

zadeva. Danes so v teh krajih nove zdravstvene postaje, šole, mnoge so modernizirali. Domačini se zaposlujejo v številnih novih tovarnah v Ptujju in okolici. Miha je povedal, da ne razume mladine, ki včasih le malo preostro kritizira današnje življenje, pač pa zelo malo ve o preteklosti njihovih krajev, ko marsikatera družina še soli ni mogla kupiti.

O Mihovem predlogu, naj bi vsi kmetje, ki so pomagali in sodelovali v NOV, dobili zdravstvene knjižice za brezplačno zdravljenje v zdravstvenih domovih, bi bilo vredno razmisliti. To so si kmetje vsekakor zaslužili, je pristavil Miha. Teh pravic pa naj bi bile deležne tudi partizanske vdove. F. Hovnik

UMRL JE LENTOV LENČ

Neizprosna smrt je ob koncu minulega tedna iztrgala iz naše srede znanega novinarja in humorista Lenarta Baloha-Lentovega Lenča. Kdo ni poznal tega vedrega, nemirnega duha, če ne osebno, pa vsaj po imenu, saj so njegove koserije izhajale vrsto let v Ljubljanskem dnevniku! Zdaj ga ni več, umrl je v najlepših moških letih...

Med zadnjo vojno je bil še mladi fantič. V Logatcu, kjer je živel s svojo materjo, ga je zadela podobna usoda kakor nešteto drugih zavednih mladincev: okupatorji so ga aretirali in ga odpeljali v Italijo v internacijo. Po vojni se je z dušo in srcem udeleževal v mladinski organizaciji, sodeloval je tudi pri graditvi mladinskih prog v Bosni. Ze tedaj se je začelo uveljavljati njegovo spretno pero, ki ga je pripeljaljo v novinarski poklic. Marsikdo se še spominja njegovih vedrih humorističnih oddaj, s katerimi je bil birokracijo, nekdanje vaške magnate, ki so po vojni spet »pristavili lončke« v raznih odborih, združenjih ipd. Se bolj pa je dal duška svoji humoristični žilici pri Ljubljanskem dnevniku, kjer je bil zaposlen kot novinar nad deset let. Lentov Lenč s svojim pikirnim humorjem je postal tako rekoč sestavni del tega časopisa. Poznalo ga je nešteto ljudi, ki so mu dan za dnem razlagali svoje križe in težave, da je pisal o njih v svojih koserijah. Vsem je hudo, zelo hudo, ko je to priljubljeno ime izginilo s

strani Ljubljanskega dnevnika. Lenart Baloh pa je bil povezan tudi z zavodom »Borec«. Čeprav je bil humorist, je znal pisati tudi resne stvari in se je njegovo ime nekajkrat pojavilo v reviji »Borec«. Prva knjiga tega zavoda, ki je izšla leta 1958 pod naslovom »Sutjeska pripoveduje«, je njegovo delo. Tvoja nenadna, prezgodnja smrt, dragi Lenč, nas je hudo prizadela. S svojo besedo pa boš še naprej živel med nami. Nikoli te ne bomo pozabili! F. S.

lovec. Napaka, ki je spremenila pomen članka, je nastala zaradi slabe čitljivosti na roko in z indigo-papirjem napisanega roko-pisa avtorja DIM. Bralec se oproščamo tudi zaradi tiskarskega škrta. Deveta vrstica prvega stolpca je odveč, namesto nje pa berite: »...pritožbe občinskega predsedstva ZB je pojasnil, da so Feliksovo vlogo že večkrat reševali...«.

POPRAVEK

V rubriki »Znanje in spomin« iz 16. številke »TV15« se pravilen odgovor glasi: Rafael Perhauc in ne Edvard Perhauc, kakor so nam navedli pri Obdobju za proslavo prekmorskih brigad ob sestavljanju vprašanj.

V sestavku v rubriki »Ob tabornem ognju« iz 16. številke »TV15« popravljamo, da tovariš Feliks ni bil borec, temveč

meleku veliko vrednost za prehrano starejših in starih ljudi. Naše melkarne bi morale prodajati pijeno mleko v stekleničkah po 200 do 250 g. Lecitino-beljakove kompleksne vsebuje tudi smetana, njena pomanjkljivost pa je v njeni maščobi. Potrebno bi bilo organizirati proizvodnjo sojine beljakovine, so-

Prehrana in zdravje

je treba izbrisati z jedilnika: mastno svinjino, mastne ribe, mastne klobase in mastno prekajeno meso, ker pospešujejo motenje presnavljanja maščob in holesterina. Med tvarine, ki delujejo proti sklerozi, spadajo npr. tako imenovane lipotropne tvarine v hrani, ki pospešujejo presnavljanje maščob in preprečujejo zamastitev

holestrinske tvarine. Te zmanjšujejo količino holesterina v krvi. Te osnovne tvarine so: polnasičena maščobna kislina (vitamin F). Dnevno potrebna količina: 5 do 10 g. Take kisline so v rastlinskih oljih, posebno v oljih iz sončničnih in koruznih semen. Vsakemu dnevni obroku je koristno dodati 15 do 20 g rastlinskega olja.

Nadaljnja skupina protholestrinskih snovi so fosfatidi, ki imajo tudi lipotropne lastnosti. To je t. i. lecitin. Ta je proizvod razcepeljneja holesterina ter preprečuje nabiranje tega v krvi. Fosfatidi so v proizvodih živalske in rastlinske hrane. Dnevna potreba za človeka: 5 do 10 g. Največ jih je v masti rumenjaka. Ta je naravnost lecitinov koncentrat. Potrebna količina za človeka: pol do enega rumenjaka. Dosti ga vsebuje tudi sojino in sončnično olje — seveda nerafinirano. Proti-sklerozne lastnosti Imajo tudi spojine lecitina z beljakovino: lecitino-beljakovi kompleks. Ti kompleks so v mrezicah, ki pokrivajo maščobne brubčke (kapljice). Z lecitino-beljakovimi kompleksi je bogato pijsko mleko (sirotka), ki se odlikuje z majhno vsebino masti in močno sestavino metionina in mlečnega sladkorja. Te lastnosti dajejo pinjenemu

per skleroze je važna tudi askorbinska kislina, vitamini skupine B. Posebna skupina protiskleroznih snovi so nekatere mineralne soli, ki jih vsebujejo živalski proizvodi. To sta predvsem kalij in magnezij. Te snovi pospešujejo izločanje vode in natrija iz telesa. Poleg tega pojačujejo kalij srčne skrajitve. Če primanjkuje organizmu kalija, slabi srčna mišica. Stari ljudje morajo uživati 3 do 4 g kalija dnevno. Z večjo količino kalija se odlikuje krompir. Stari ljudje morajo dobivati v hrani 300 gramov krompirja na dan. Ni se treba bati, da bi s krompirjem prišlo v organizem preveč ogljikovega vodikovega (škroba). V krompirju je trikrat manj škroba kot v kruhu. Nadalje je treba izkoristiti kalijeve bogate vire: suho sadje, fižol, grah, bob itd. Za stare ljudi je prav dobra tudi ovsena kaša (močnik). V njej je dvakrat več kalija kot v kruhu. Soja je kakor nalašč ustvarjena za preprečevanje skleroze. Soja vsebuje v primeri z drugimi živilji največ protiskleroznih snovi. Maloševelina sklerotična obolenja v krajih, kjer pridelujejo sojo, je brzokone moč pojasniti prav s tem, da se tamkajšnji ljudje preživljajo s sojinimi proizvodi. Potrebno bi bilo organizirati pridobivanje sojine beljakovine, sojinega lecitina in sojinega (nerafiniranega) olja. Naši stasličarji ne znajo še izkoristiti sojinih proizvodov za okusne slaščice, kar je povzročilo, da štejejo sojina jedila za jedila nižje vrste.

Posrečena ukana

VSAM, KI JE PO OSVOBODITVI PRIŠEL V MARIBOR, SE JE VES ZAČUDEN SPRAŠEVAL, KAKO JE MOGOČE, DA SO V MESTU OSTALI NEPOŠKODOVANI VSI MOSTOVI IN DRUGE JAVNE NAPRAVE, SAJ JE BILO VENDAR SPLOŠNO ZNANO, DA JE NAVADNO OKUPATOR PRED UMIKOM PORUŠIL VSE, KAR JE UTEGNIL.

Nekdanji hitlerjevski morilci in požigalci klavrno odhajajo v vojno ujetništvo

Da so ostali mariborski mostovi celi, je vsekakor velika zasluga takratnega aktivista Osobodilne fronte tovariša Franja Novaka iz Maribora. Uspelo mu je namreč, da je v najbolj kritičnem trenutku, že 8. maja 1945, torej pred osvoboditvijo, »zasedel« okupatorjevo glavno politično postojanko na »Spodnjem Stajerskem«, takratni »Landrat« (okrožni urad) v Mariboru.

To mu je uspelo, ker je spretno in predrzno nastopil kot novodošli nemški civilni komisar iz Graza. Vedel je, da bo za mariborske javne objekte najbolj usoden ravno zadnji dan pred splošnim umikom. Vedelo se je, da je za izvedbo rušenja ustanovljena posebna rušilna četa pod poveljstvom posebnega oficirja. Moštvo te čete je tudi stražilo eksplozivne polnitve na objektih in čakalo trenutka, kdaj bo treba pritisniti na sprožilec.

Odločitev o preprečevanju razstrelitev je padla 8. maja 1945 ob 15. uri. Takrat je tovariš Novak na tajnem sestanku v »Mariborskem dvoru« sporočil svoj dokončni sklep: zasesti »Landrat« in prevzeti vso oblast. Po odhodu tovariša Novaka so njegovi zaupniki z mrzlično nestrpnostjo čakali, kaj prinesejo naslednji trenutki, kajti Novakovo početje je bilo sila tvegano. Ni bilo treba dolgo čakati. Na največje presenečenje se je spet kmalu pri njih pojavil tovariš Novak kot politični komisar »Landrata«. Že je dajal tudi ukaze: Naj mu pošljejo nekaj ljudi, ki bi prevzeli straže.

Vse ostalo se je razvijalo s filmsko naglico. Ker zaupniki nikakor niso mogli razumeti, kako je Novak zasedel »Landrat«, jim je moral povedati, da se je začel izdajati za novega komisarja. Tisto jutro je namreč nemški radio razglasil, da vse »Landrate« prevzamejo politični komisarji. To najavljeno spremembo je tovariš Novak spretno izkoristil, ker je pričakoval, da se iz Nemčije ne bo pojavil noben komisar več...

Da bi se zavaroval, je službo telefonistke v centrali na »Landratu« zaupal tovarišici Marinškovi. Tudi policijske postaje v

mestu in druge urade je s pomočjo zaupnih ljudi podredil svojemu vplivu. Vse to je napravil z namenom, da bi zavaroval mesto in javne objekte pred rušenjem.

Eden izmed prvih njegovih nadaljnjih ukrepov je bil ta, da je telefonistki naročil, naj mu preskrbi zvezo s komandirjem »rušilne čete«. Takoj ko jo je dobil, je kot »nosilec vrhovne oblasti« na Spodnjem Stajerskem komandirju sporočil lažne direktive iz Berlina. Vojna je pri kraju in se ne sme ničesar več rušiti. Komandir seveda te

direktive ni hotel takoj razumeti, češ da ima ravno nasprotno ukaze od svoje komande. Toda tovariš Novak je vztrajal pri svojem in tako se je tudi telefonski pogovor med njima končal. Ravno to je bila važna okoliščina, zaradi katere v resničnost Novakovega položaja in njegovo pristnost komandir ni upal dvomiti. Poleg tega je govoril tako prepričljivo in samozavestno, da nihče ne bi niti pomislil, da je samozvaneec. Tako je uspel na celi črti.

Ko so proti večeru ponovno klicali komandirja rušilne čete,

v Mariboru

so lahko ugotovili, da je že »službeno odsoten«, torej da jo je pobrisal. Očitno je to napravil tudi zaradi tega, da bi rešil svojo glavo izmed dveh nevarnih čeri, ukazov svoje komande in ukaza novega komisarja. Omeniti je treba tudi to, da je tovariš Novak komandirja odločno opozoril, da bo za vsako nepokorščino odgovarjal.

Po prihodu naših enot v Maribor je tovariš Novak postal vršilec dolžnosti komisarja na bivšem okrajnem načelstvu v Mariboru.

J. G.

Humoralna banka

Celjska mesna hranilnica in ostale poslovne enote banke

Celje

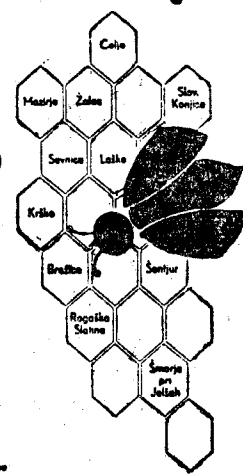
objavljajo novo

nagradno žrebanje

za vezane hranilne vloge, vložene v času od 1. januarja do 30. junija 1965

NAGRADE:

- 1 avtomobil
- 2 avtomobili
- 3 avtomobili
- 2 radio aparate
- 7 avionov letar
- 5 letalskih kabinok

SKUPAJ 30 NAGRAD V VREDNOSTI 1.500.000 DINARJEV

Oče in sin

Ne mislim, da je primer, ki ga bom opisal, edini v naši osvobodilni vojni, ko sta oče in sin skupaj odšla s partizani in doživela osvoboditev.

Moj oče je bil takrat star 44 let, jaz pa komaj 16. Skupaj bi bilo torej dovolj za dva moža. Toda mene so nekateri imeli za ubogega otroka, ki se mora klatiti po hosti. To so bili seveda le tisti, ki gledajo na vojno kot na spopad dveh nasprotujočih si sil, toda naša vojna ni bila taka.

Najin odhod v partizane je bil celo šegav. Oče je odšel nekaj pred polnočjo 12. aprila 1944, meni pa se ni tako mudilo. Zato sem odšel z naslednjo skupino, ob enih ponoči dne 13. aprila 1944. Bilo je temno, tako da očeta nisem mogel spoznati med drugimi novinci. Tudi on ni vedel, da sem mu za petami.

Že prvo noč sem iskal, s kom bi si delil odejo in ujel urico spanja v prvi, najtežji partizanski noči. Stisnil sem se k prvemu pripravnemu in v snu počasi z njega potegnil odejo. Saj je bila noč še hladna, tu in tam je ležala še zaplata snega, oblečen pa sem bil slabo. Tisti, ki sem spal pri njem, se je najbrž zaradi mraza zbudil. Stisnil sem njegov glas, ko me je spoznal: »Ja fant, kaj pa ti delaš v gmajni?«

Verjemite mi, da sem bil presenečen in vesel obenem. Oče tudi ni bil jezen, ker sem mu vzemal odejo, čeprav je prejel v spanju godrnjal in tudi klel.

Kasneje sva bila ves čas skupaj, od odhoda do očetove demobilizacije novembra 1945. leta, ves čas v enotah 31. divizije.

Najprej sva skupaj z očetom prišla v Gorenjski odred, od tam pa so naju poslali v Vojkovo brigado. Sprejeli so naju kot se spodobi. Še zdaj se spominjam besed tovariša Blaža, ki je nam mladim dejal: »To je tista sila, ki bo nekoč še Kranj osvobodila.« To je rekel tako prepričljivo, da o tem nisem mogel dvomiti.

Ob ustanovitvi artilerijske brigade sva bila skupaj z očetom poslana vanjo, kmalu potem pa

sva prišla v Gradnikovo. Nato sem bil v tej brigadi skupaj z očetom vse do konca vojne. Zato se štejeva oba še zdaj za gradnikovca.

Poskusil bom tudi nekaj napisati o tem, kako sem sodeloval pri zaplembi sovražnega topa. To se je zgodilo že aprila 1945, ko se je IX. korpus pomikal proti Trstu, Gorici in Trzinu. Naša brigada se je pomikala iz Trnovskega gozda proti cesti Ajdovščina—Gorica. Bilo je ponoči in med seboj smo si šepetali, da bova kmalu dosegla Trst.

Ob prihodu v Trst sem bil presenečen in vesel obenem. Oče tudi ni bil jezen, ker sem mu vzemal odejo, čeprav je prejel v spanju godrnjal in tudi klel.

Kasneje sva bila ves čas skupaj, od odhoda do očetove demobilizacije novembra 1945. leta, ves čas v enotah 31. divizije.

Najprej sva skupaj z očetom prišla v Gorenjski odred, od tam pa so naju poslali v Vojkovo brigado. Sprejeli so naju kot se spodobi. Še zdaj se spominjam besed tovariša Blaža, ki je nam mladim dejal: »To je tista sila, ki bo nekoč še Kranj osvobodila.« To je rekel tako prepričljivo, da o tem nisem mogel dvomiti.

Ob ustanovitvi artilerijske brigade sva bila skupaj z očetom poslana vanjo, kmalu potem pa

je povrh še strašno zavozlana. Nikoli je ne bi odvezala, noža pa nisva imela. V tem času je prišlo k vozu in topu še nekaj borcev, med njimi tudi štabni bolničar Oblak. Rade Jakin je zahteval od njega nož. Oblak je godrnjal, češ da mu bomo nož izgubili, nalkar ga je Jakin oštel. Končno se nam je posrečilo odrezati vrvo. Pograbil sem top pri lafeti, Rade in Oblak pa sta ga prijela za cev. Kmalu sem se pokesal, ker sem si sam naložil to delo. Bil sem majhen in dro-

Sekne Janez in Franc

ben in me je lafeta kar privzdignovala. Zadržal sem nekaj časa, potem pa mi je pomagal Oblak. Tako smo top pripeljali čez cesto in Vipavo. Na drugi strani reke smo vpregli vanj mulo.

Morda zato, ker sem bil nekaj časa v artilerijski brigadi sem bil zelo ponosen na svojo udeležbo pri zaplembi tega topa. Če sem le imel priložnost in če me je hotel kdo poslušati, sem mu o tem pripovedoval na dolgo in široko. Po tem dogodku smo še bolj navdušeni in z večjim veseljem korakali proti Trzinu, svobodi naproti.

Franc Sekne

V VSAKI ETAŽI ZA VSAKOGAR NEKAJ

B ETAŽA

- ročne ure, zlatnina
- usnjeni izdelki
- na zalogi hladilniki EKA 85 litrov
- novost za gospodinjstvo: vsakodnevni odjejalniki za posodo in jedilni pribor - izdelani po načrtih Zavoda za napredek gospodinjstva
- vsak dan od 14 ure naprej demonstracije gospodinskih aparatov in potrebščin ter priprava raznih jedi

C ETAŽA

- damske uvožene nogavice
- velika izbira damskih in moških oblečenin
- velika izbira spomladanskih plaščev, oblek bluz in kril
- uvožene kravate in šalji
- velika izbira moškega perila
- moške srajce
- sprema za dojenčke, pletenine, perilo

D ETAŽA

- tkanine iz čiste svile, satena, fl. dupelini, zefirji, balisti, šifoni, damasti in posteljno perilo
- vse vrste preprog in tekačev
- stanovanjsko dekorativno blago
- velika izbira emailirane in pocinkane posode
- šivalni stroji

Za vse blago nudimo potrošniški kredit

Potrošnike obveščamo!

P-Supermarket je od 1. aprila dalje odprt od 8. do 21. ure. — Zjutraj eno uro prej kot doslej!

SP SUPERMARKET
LJUBLJANA, PASAŽA NA AJDOVŠCINI

Dajte Industriji Odpadne Surovine

DINOS

PODJETJE ZA OSKRBOVANJE GOSPODARSTVA Z ODPADNIMI SUROVINAMI

LJUBLJANA
PARMOVA 33

S POSLOVALNICAMI V VSEH VEČJIH KRAJIH SLOVENIJE
ODKUPUJE, PREDELUJE IN PRODAJA ODPADNE SUROVINE VSEH VRST

OBČINSKA SKUPŠČINA LJUBLJANA- BEŽIGRAD

IN DRUŽBENO-POLITIČNE ORGANIZACIJE

čestitajo vsem občanom, delovnim organizacijam, vsem nekdanjim borcem NOV, aktivistom in simpatizerjem za dvajseto obletnico ustanovitve prve slovenske vlade v Ajdovščini in osvoboditve Slovenije.

»LIBIS« LJUBLJANA, Celovška cesta 258

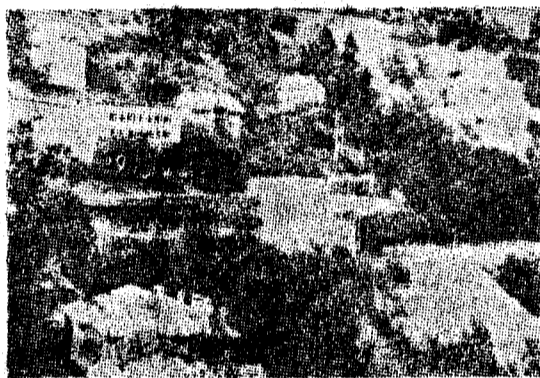
čestita ob 20-letnici osvoboditve Slovenije.

Izdelovanje raznih tipov športnih letal, raznih kovinskih predmetov — avtoservis DKW.

»UNIVERSALE«

tovarna klobukov, slamnikov in konfekcije - DOM ZALE

čestita poslovnim prijateljem, kolektivom in nekdanjim borcem ob spominu in proslavljanju obletnice, ko je na Slovenskem kapituliral zadnji okupatorski vojak, ko je pred dvajsetimi leti zasijala svoboda.

KOLEKTIV SOŠKIH ELEKTRARN Nova Gorica

z obrati Ajdovščina, Doblar, Gradišče, Log, Možnica, Plave, Pluzna in Podmelec

čestita za 20-letnico ustanovitve prve slovenske vlade vsem delovnim ljudem in jim želi, da bi praznovali v veselem razpoloženju.

Elektro Gorica poslovna enota K O P E R

čestita vsem potrošnikom električne energije, poslovnim prijateljem, posebej pa še nekdanjim borcem za dvajseto jubilejno obletnico, ko nam je zasijala zlata svoboda.

VINOCET LJUBLJANA VIŠKA CESTA 60

Izdelujemo vse vrste • KISA • KISLO ZELJE • GORČICO • JUHAN • PREDELUJEMO POVRTNINO

Ob dvajsetletnem jubileju osvoboditve iskreno čestitamo.

TESNILKA TOVARNA TESNIL IN PLASTIČNIH MAS MEDVODE — SLOVENIJA

telefon 71-006

PROIZVODNI PROGRAM OBSEGA:

Tekstilne plošče TESNIT v raznih kvalitetah. Slojaste plastične mase IZOTEXT in IZOCART — MOTORNA TESNILA in ODPRESKE ter VLOŽKE ČISTILCEV za zrak, olje in gorivo.

Zahtevajte ponudbe in prospekte!

ISKRENE ČESTITKE OB 20-LETNICI OSVOBODITVE!

Podjetje za projektiranje SLOVENIJA PROJEKT LJUBLJANA — CANKARJEVA 1

PRISRČNO ČESTITA VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM-INVESTITORJEM, DELOVNEMU LJUDSTVU IN KOLEKTIVOM OB PRAZNOVANJU DNEVA ZMAGE IN OSVOBODITVE SLOVENIJE

OBČINSKA SKUPŠČINA LOGATEC

Z DRUŽBENO-POLITIČNIMI ORGANIZACIJAMI

ČESTITA VSEM OBČANOM,
DELOVNIM ORGANIZACIJAM
OB DVAJSETLETNEM
JUBILEJU OSVOBODITVE
IN POZDRAVLJA
NEKDANJE BORCE

KOVINOPLASTIKA LOŽ

pošta STARI TRG pri LOŽU

IZDELUJEMO:

- kovinsko galanterijo
- izdelke iz plastičnih mas
- lite in elektro predmete

ZA 20. OBLETNICO OSVOBODITVE SLOVENIJE ČESTITAMO
VSEM POTROŠNIKOM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM

KNJIGOVODSKI BIRO GROSUPLJE

PRIPOROČAMO GOSPODARSKE ORGANIZACIJE:

- Gostinsko podjetje »POLŽEVO«, Ivančna gorica
z obrati v Ivančni gorici, Stični in Muljavi – tujske sobe –
priljubljena izletniška točka
- Gostinsko podjetje »GROSUPELJČAN« v Grosupljem
z obrati v Šmarju-Sap, v Predstrugah postaja Dobropolje
- Gostilna »PRI MOSTU« Grosuplje
- Gostišče Videm Dobropolje
- Pekarija Grosuplje
- Instalacija Grosuplje
- Čevljarska delavnica Šmarje-Sap
- Kovaštvo Šentvid pri Stični
- Mizarstvo Višnja gora

Apnenica — Videm — Dobropolje

čestita ob 20-letnici osvoboditve vsem poslovnim prijateljem, kolektivom, delovnim ljudem, posebno pa še nekdanjim borbem-osvoboditeljem.

Proizvodnja žganega apna.

STOLARNA DOBREPOLJE POŠTA VIDEM — DOBREPOLJE

čestita za 20-letnico osvoboditve in pozdravlja vse delovne kolektive, poslovne prijatelje in delovno ljudstvo naše socialistične domovine.

Vsem delovnim ljudem in občanom čestitamo ter hkrati pošiljamo borbene pozdrave za 20. obletnico osvoboditve Slovenije.

Zavod za zaposlovanje delavcev — Grosuplje

MESNO PODJETJE STIČNA

z obrati: Stična, Ivančna gorica, Šentvid pri Stični, Grosuplje, Šmarje-Sap, Višnja gora in v Ljubljani. — V naših poslovalnicah dobite vedno sveže meso in priznane stiške mesne izdelke. — Za 20. obletnico osvoboditve Slovenije čestitamo vsemu delovnemu kolektivu.

Komunalno podjetje Ivančna gorica

čestita vsem poslovnim prijateljem in delovnim ljudem za 20. obletnico osvoboditve Slovenije.

OBRATNO PODJETJE »STEKLO« IZOLA

čestita za dan osvoboditve.

Izdelujemo ogledala — uokvirjanje slik in druga steklarska dela.

GRADBENO MONTAŽNO PODJETJE »ALPREM« KAMNIK, USNJARSKA CESTA 9 Poštni predal 40 — telefon 62-41

Aluminij oprema trgovin in poslovnih prostorov. ● Stavbeno ključavničarstvo.

Ob praznovanju obletnice osvoboditve naše iskrene čestitke.

Avtoservis Domžale

čestita za 20-letnico osvoboditve.

Mala, srednja in generalna popravila vseh vrst avtomobilov.

OPEKARNA RAČE

čestita vsem poslovnim prijateljem, delovnim ljudem in nekdanjim borbem ob obletnici osvoboditve naše domovine.

»Sončnica« TOVARNA OLJA Domžale

čestita vsem delovnim ljudem za 20-letnico osvoboditve.

Proizvajamo vse vrste kvalitetnih jedilnih olj.

Agrokombinat

GROSUPLJE

Z OBRATI:

Ilastna kmetijska proizvodnja
gozdarstvo
mehanizacija in
kooperacija

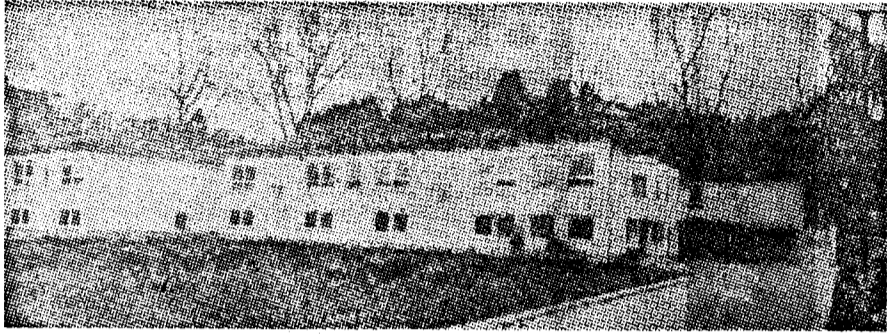
TER Z ODKUPNIMI POSTAJAMI:

Grosuplje, Podtabor,
Šmarje-Sap, Polica,
Račna, Žalna

ČESTITAMO VSEM POSLOVNIM PRIJATELJEM, KMETOVALCEM IN
DELOVNIM LJUDEM ZA 20. OBLETNICO OSVOBODITVE SLOVENIJE

VSEM GOSPODARSKIM ORGANIZACIJAM, ZAVODOM, USTANOVAM,
DELOVNIM LJUDEM IN OBČANOM NA PODROČJU OBČINE LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK ČESTITAMO ZA 20. OBLETNICO OSVOBODITVE
NAŠIH NARODOV

SKUPŠČINA OBČINE LJUBLJANA—VIČ—RUDNIK

SKUPŠČINA OBČINE
OBČINSKI KOMITE ZKS
OBČINSKI ODBOR SZDL
OBČINSKI SINDIKALNI SVET

OBČINSKI ODBOR ZB NOV,
ZROP IN ZVVI
OBČINSKI KOMITE ZMS
OBČINSKI ODBOR RK

Za letošnji občinski praznik 27. april in za 20. obletnico osvoboditve je bila otvoritev novega zdravstvenega doma ob Dolenjski cesti. Na pročelju doma je zapisano: »Ta zdravstveni dom je bil postavljen v počastitev in spomin padlim borcem narodno-osvobodilne borbe s tega območja Ljubljane, ki so v najhujši zgodovinski preizkušnji našega naroda v letih 1941—1945 dali življenja za osvoboditev in lepšo prihodnost našega ljudstva.«

Dom je težko pričakovana pridobitev za prebivalce tega okoliša oziroma dela Ljubljane, saj je doslej zdravstvena služba delovala v neprimernih prostorih. (Na sliki: Pročelje zdravstvenega doma na Rudniku.)

KOMUNALNI ZAVOD ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE KOPER

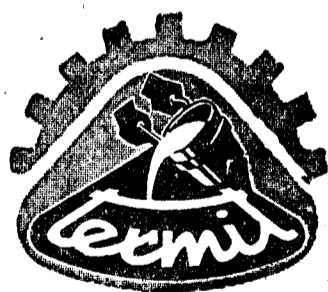

ČESTITA OB 20-LETNEM JUBILEJU OSVOBODITVE DELOVNIM LJUDEM, KOLEKTIVOM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM

SKUPŠČINA OBČINE NOVA GORICA

Z VSEMI POLITIČNIMI, KULTURNIMI IN GOSPODARSKIMI ORGANIZACIJAMI

NA OBMOČJU OBČINE NOVA GORICA ČESTITA ZA 20. OBLETNICO OSVOBODITVE IN ŽELI, DA BI DELOVNI LJUDJE VSEH PODJETIJ IN USTANOV PRAZNOVALI TA POMEMBEN JUBILEJ V VESELEM RAZPOLOŽENJU

IZKORIŠCANJE
PREDELAVA IN
OPLEMENITENJE
NEKOVIN

»termi« domžale

PROIZVAJA:

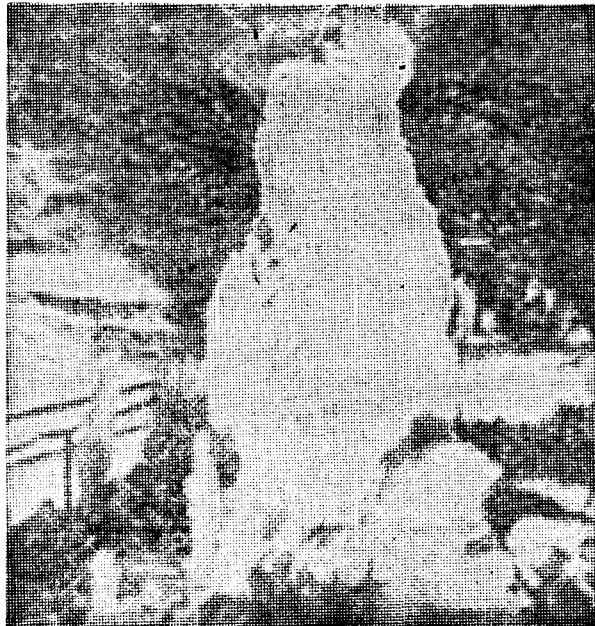
- KREMENCEV PESEK
- LIVARSKO ČRNINO
- PREMAZE
- EXOTERMNA SREDSTVA
- TALILA
- RAZNE POMOŽNE LIVARSKE MATERIALE

OB 20-LETNICI OSVOBODITVE NAJBOLJŠE ŽELJE ZA ŠE HITREJŠI NAPREDEK IN RAZCVET NAŠE DOMOVINE

ZA 20. OBLETNICO OSVOBODITVE SLOVENIJE ČESTITAMO VSEM SVOJIM OBČANOM IN DELOVNIM LJUDEM TER JIM ŽELIMO PRI NJIHOVEM DELU MNOGO USPEHOV

- SKUPŠČINA OBČINE
- OBČINSKI KOMITE ZKS
- OBČINSKI ODBOR SZDL
- OBČINSKI SINDIKALNI SVET
- OBČINSKI ODBOR ZB NOV, ZROP, ZVVI
- OBČINSKI KOMITE ZMS
- OBČINSKI ODBOR RK

GROSUPLJE

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE GROSUPLJE

ČESTITA DELOVNEMU LUJDSTVU
Z A P R A Z N I K D E L A
KAKOR TUDI ZA DAN OSVOBODITVE

KOLEKTIV SE PRIDRUŽUJE ČESTITKAM S TRDNIM NAMENOM
ŠE POVEČATI SVOJO PRODUKTIVNOST, DA BO ČIMPREG VEČ
STANOVANJ.

SKLENILI SO, DA BODO TUDI LETOS USTVARILI ŠEST MILI-
JARD BRUTO PRODUKTA IN TO 1700 ZAPOSLENIH. PODJETJE
IMA VEČ SAMSKIH DOMOV ZA SVOJE DELAVCE. ZA NOVI
KADER ŠTIPENDIRAJO VEČ ŠTUDENTOV ZA GRADBENIKE,
ARHITEKTE IN EKONOMISTE. TUDI S TEČAJI DODATNO IZ-
OBRAŽUJEJO ŽE ZAPOSLENE DELAVCE.

ŽELEZNIŠKO TRANSPORTNO PODJETJE MARIBOR

obvešča svoje komitente, da opravlja razen rednih prevozov potnikov in blaga po železnici še dostavo blaga na dom in z doma z železniškimi cestnimi vozili na železniških postajah Celje, Maribor, Murska Sobota, Poljčane, Ptuj, Slovenj Gradec, Slovenske Konjice, Šmartno, Žalec in Zreče.

Na železniški postaji Maribor prevažamo na dom in z doma tudi železniške vagonne na posebnih avtotransporterjih ter opravljamo tudi vsa posredniška dela v zvezi z obmejnimi prometom in medpotnim carinjenjem pošiljk.

Na železniških postajah Celje, Maribor, Maribor-Studenci, Ormož, Prevalje, Rače, Ruše, Slovenj Gradec, Vuzenica in Ptuj smo uvedli paletiziran prevoz pošiljk in nudimo svojim komitentom po posebnem dogovoru brezplačno standardne navadne lesene palete za prevoz pošiljk po železnici.

POSLUŽUJTE SE NAŠIH USLUG TER SE PREPRICAJTE SAMI O NJHOVI KVALITETI IN CENENOSTI!

ŽTP MARIBOR

Obrtne delavnice

»CENTER OBRTI« Cerknica

Splošno čevljarstvo in pleskarstvo Rakek — Splošno čevljarstvo Cerknica — Tapetništvo Cerknica — Krojaštvo Cerknica — Elektroinstalacija Cerknica — Radio servis, Mehanična delavnica Cerknica, čestitajo ob 20-letnici osvoboditve!

»Instalacija«

OBRATNO MONTAŽNO PODJETJE
LJUBLJANA, KAMNIŠKA C. 48 a

čestita vsem poslovnim prijateljem, delovnim ljudem in nekdanjim borcem za 20. obletnico osvoboditve Slovenije.

OBRATNO PODJETJE

»PEKARNA«

CERKNICA PRI RAKEKU

• MLEVSKI IZDELKI VSEH VRST
ZITARIC IN PEKA KRUHA
OB 20-LETNEM JUBILEJU OSVOBODITVE ISKRENE ČESTITKE!

KMETIJSKA ZADRUGA DOBREPOLJE

Pošta VIDEM-
DOBREPOLJE

čestita

vsem kmetovalcem, poslovnim prijateljem in delovnim kolektivom ob 20-letnem jubileju osvoboditve Slovenije!

Zdravstveni dom

»Dr. Franca Podkoritnika«

GROSUPLJE

ČESTITA DELOVNIM LJUDEM NA VASJI IN V MESTU OB PRAZNIKU NAŠE OSVOBODITVE, KO SO PRED DVAJSETIMI LETI SLAVNOSTNO KONČALE POT OSVOBODITVE NAŠE PARTIZANSKE BRIGADE

OBRATNO PODJETJE

»STROJNO MIZARSTVO«

Šentvid pri Stični

Izdeluje stavbno pohištvo in notranjo opremo
Za 20. obletnico osvoboditve našega naroda čestitamo vsem poslovnim prijateljem in delovnim kolektivom!

ZAVOD ZA ZAPOSLOVANJE DELAVCEV CERKNICA

čestita poslovnim prijateljem, kolektivom in delovnim ljudem ob praznovanju in obujanju spominov, ko smo pred dvajsetimi leti pozdravili osvoboditelje

TEKSTILNA TOVARNA

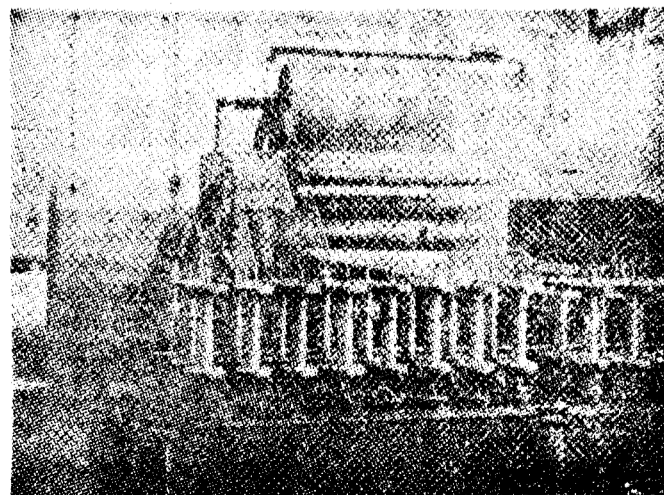
»Motvoz in platno«

GROSUPLJE

čestita

vsem poslovnim prijateljem in delovnim ljudem in želi novih uspehov za praznik dela, 1. maj, hkrati pošilja borbene pozdrave za 20. obletnico osvoboditve Slovenije!

KOLEKTIV PRIPOROČA SVOJE KAKOVOSTNE IZDELKE!

Občinska skupščina Novo mesto

600 let Novega mesta — 1365 • 20 let osvoboditve — 1965

KANALIZACIJA

KOMUNALNO PODJETJE — LJUBLJANA

ČESTITA OB 20. OBLETNICI OSVOBODITVE

Projektira in gradi vse vrste kanalizacijskih zbiralnikov, prečrpavališča, čistilne naprave, instalira kolektorje in izdeluje montažne elemente iz vakuumiranega betona.

Ljubljanske opekarne, Ljubljana

čestitajo celotnemu delovnemu kolektivu, poslovnim prijateljem, delovnim ljudem in nekdanjim borcem partizanskih brigad ob 20-letnem jubileju osvoboditve naše lepe Slovenije.

ZAVOD ZA RAZISKAVO MATERIALA LJUBLJANA

ČESTITA ZA 20. OBLETNICO
OSVOBODITVE POSLOVNIM
PRIJATELJEM, DELOVNEMU
LJUDSTVU IN VSEM
NEKDANJIM BORCEM —
OSVOBODITELJEM, KI SO
SLAVNOSTNO VKORAKALI
V NAŠO BELO LJUBLJANO

Miodrag Tripković NOČ OBRAČUNA

— Naj vas še enkrat spomnim na to, da imajte vso pot gobce zaprte. — Poročnik je poskušal z enim požirkom pogoltniti nekakšno zadrego, ki se mu je bila zbrala v grlu, potem pa je nadaljeval: — Müller, vi pojdite zadaj, vi, Kaufmann, je pokazal s prstom na nekega velikanca, — pa boste šli za menoj in gospodom Maričem.

Zdaj ni bilo več na kaj čakati. Fant se je z gotovim korakom napotil proti robu gozda, ki se je razprostiral ob desni strani ceste.

Za njim so šli v koloni po eden nemški vojaki, pred njimi pa je stopal poročnik Edschmidt, ki je sanjaril o rodnem Regensburgu. Težko si je misliti, kaj so vojaki premišljevali tisti hip, ko so izginjali v gozdni temi. Zagotovo pa se misli mnogih izmed njih niso dosti razlikovale od misli njihovega starešine. Ta jih je bil prej zaupal fantu, ki jih je vodil, in vojake tako spomnil na mehko posteljo, pa čeprav v njej ne bi bilo mladega ženskega telesa.

Mesec je že zdavnaj zašel za Belo steno. Samo belina kamena, ki se je razprostiralo povsod okrog njih in med katerim je le tu in tam raslo zakrnelo rastlinje, jim je kazala, kod naj stopi noga na ozki stezi, ki ponekod ni bila širša od človeške stopinje.

Mladi Marič je z gotovim korakom in lahkotno kot srna stopal na čelu kolone. Pokazalo se je, kako koristno je bilo, da je že nekajkrat hodil po tej stezi. Posebno jasno je bilo to poročniku.

Nezaupljivi poročnik, ki je kmalu začel zaostajati za Maričem, je bil prepričan, da je dosti bolje in varneje, če zamenja vrstni red z ogromnim Kaufmannom, pri čemer je temu neopazno šepnil, naj ne zaostaja niti za korak za svojim mladim vodjem. In tako sta bila dva moža na čelu kolone vedno za dvajset korakov pred drugimi, ki jih je zaustavljala nerodni in bojzljivi poročnik Edschmidt. Kolona se je pomikala skozi noč kot vrsta mesečnikov z iztegnjenimi rokami, ki so lovili ravnotežje ali pa se oprijemali vdolbin v kamenju.

Nenadoma se je pod Kaufmannovimi velikimi rokami odlomil kamen, ki se je bil zanj prijel, in prek steze je padel na izboklino, od koder se je odbil in zgrmel po skalovju navzdol. V popolni tišini je bilo slišati, ko da se je zrušil cel sklad nad njihovimi glavami, in kolona je obstala kot vkopana.

Kljub posebnemu ukazu, naj nihče ne spregovori niti besede, je Kaufmannu ušla grda psovka, res pridružen, a dovolj glasna, da jo je bilo v tej nočni tišini slišati na nekaj deset korakov.

— Se enkrat napravi kaj takega, slon, — je siknil poročnik in si brisal oznojeno čelo z robcem, — pa te bom poslal dol. Nekaj trenutkov so stali kot vkopani. Če bi jih ta hip kdo opazoval, jih ne bi mogel ločiti od gruč skalovja, ki je ležalo povsod okoli njih in se nagibalo čeznje. Zadrževali so dih in čakali, da bobnenje potihne. Nekaj jih je nagonsko pripravilo brzostrelke na strel, ko da se bo s tem bobnenjem vsak hip tlijo grmenje pušk skritih partizanov.

Bobnenje je prenehalo in kmalu je spet zavladala mrtva tišina. V njihovi bližini se ni nič spremenilo, od daleč pa ni prdrilo do njih nič sumljivega, kar bi vzbudilo njihovo pozornost.

Počakali so nekaj časa, in ko se ni nič zgodilo, so se napotili dalje, še bolj previdno kot prej.

Poročnik je pogledal na svojo ročno uro s svetlečimi kazalci. Manjkalo je samo nekaj minut do dvanajstih.

— Grom in pekeli! — si je zagodrnjal v brado. — Pozni smo. S prsti je poiskal kamenček, velik kot koruzno zrno in ga — tot so se že prej dogovorili — vrgel Kaufmannu med lopatice.

Kaufmann se je obrnil. Ko je videl, da je poročnik dvignil roko, je ustavil Mariča in počakal, da se jima poročnik približa.

— Pozni smo — je rekel Edschmidt komaj slišno.

— Nič zato — je odgovoril fant. — Tako ali tako bomo neke v bližini kože počakali jutra. Blizu prepađa smo, tam pa bomo ostali vsaj pol ure.

Edschmidt je hotel še nekaj reči, a Marič se je obrnil in se odpravil dalje, sledil pa mu je Kaufmann, ki se je, začuda, gibal z nenavadno lahkoto in gotovostjo, čeprav je bil ogromne rasti in krepkega telesa.

Hodili so še petnajst minut.

Steza je postala za korak širša, a nenadoma se je pretrgala, ko da jo je nekdo odsekal. Pred možmi, ki so se gnetli tam, kjer se je steza končala, se je dvignil velik kamnit sklad, obrasel z nekakšnim rastlinjem, ki je viselo od zgoraj kot valovit zastor.

— Tu smo — je šepnil fant. — Dajte mi vrv.

Kaufmann je snel s ramen svojo vrvo in mu jo ponudil. Marič je vzdignil roko nad glavo in jo potopil v rastlinje, ki je raslo po steni.

— Tukaj mora biti — je rekel tako glasno, da ga je lahko slišal Kaufmann. — Ga že imam.

(Nadaljevanje)

Partizanka iz Šentruperta

Srečala sva se po dolgih dvajsetih letih in v pogovoru začela obujati spomine na doživljanja pri partizanih. Spominjam se živahnega, črnolasega dekleta, ki je prišlo s skupino osmih partizanov v našo brigado z okupirane ozemlja. Med njimi sta bila dva tovariša, ki sta pobegnili iz hrvaškega domobransva. To sta bila mitraljezec in njegov pomočnik, s seboj sta prinesla mitraljez in naboj. Trije so bili dezertjerji iz nemške vojske. Izkoristili so dopust in pobegnili. Dva sta bila mož in žena, ki sta pobegnili iz Zagreba, da bi se izognila preganjanju in hiranju v strašnem koncentracijskem taborišču v Jasenovcu. Vsak od teh ljudi je imel svojo življenjsko zgodbo.

Večkrat se je zgodilo, da je sovražnik pod videzom novincev pošiljal k nam svoje vohune. Zato smo novince temeljito izprašali. Toda takrat, ko jih je prišlo teh osem s črnolasi dekletom, smo to izpraševanje opustili. Naša brigada je namreč bila zagrozen boj z zloglasno 13. ustaško bojno (bataljonom), ki se je utrdila v Gornji vasi. Ko so prišli novinci, smo jih takoj uvrstili v naše enote in jim dali zaplenjeno orožje, ker je bil boj pred zmagovitim koncem. Skupaj s stari partizani so novinci izbojevali zmago.

Tako je tovarišica Franja Zilavec-Cvetka, tisto črnolasa in živahno dekletko med osmimi novinci, takoj prvi dan po svojem prihodu k nam doživela ognjeni krst. Z njo sem se kmalu seznanil in zvedel za njeno zgodbo.

Rojena je bila leta 1921 v okolici Šentruperta na Dolenjskem. Malo zemlje in preveč lačnih ust je bilo pri hiši, zato je Franja že leta 1938 odšla v Maribor. Zaposlila se je kot delavka v eni izmed tekstilnih tovarn. Ob podpiranju »trojnega pakta« jo najdemo med demonstranti na mariborskih ulicah. Kmalu nato so Maribor zasedli nacisti in Franja je zaradi svojega prepričanja morala zapustiti stanovanje. Hišni gospodar, zagrozen hitlerjanec, jo je vrgel na cesto. Že leta 1941 Franja najde zvezo z našimi zavednimi ljudmi. Udeležuje se sestankov, zbira orožje in druge potrebščine, ki odhajajo po tajnih kanalih iz mesta na Pohorje. Toda

kmalu gestapo nekaj izve o Franji, zapro jo za mesec dni, zaslišujejo. Nič točnega ne morejo ugotoviti, Franja vse taji in zato jo izpustijo. Vendar pusti v zaporu četrtno zob, ki so jih ji izbili gestapovci med zasliševanjem. Tudi pozneje ji večkrat premečejo stanovanje, vendar ji vsakokrat v zadnjem hipu uspe zažgati ali drugače uničiti listine ali predmete, ki bi jo utegnili spraviti znova za rešetke. Večkrat tudi menja stanovanje, povezana je s Kodričevo skupino. Na sestanke hodijo k Starčevim na Pobrežje. Tam je bila

Franja Zilavec-Cvetka

Franja že sredi poletja 1941 sprejeta v Partijo, sprejel jo je Jože Hermanko.

Kakšen mesec potem ko so jo sprejeli v Partijo, imajo partijski sestank. Franjo je strašno bolela glava. Partijski sekretar jo pošlje domov ob osmih, ob desetih pa hišo obkoli gestapovci in vse, ki so se udeležili sestanka, ujamejo.

Franja je morala v ilegalo. Njeni tovariši so se znašli v nacističnih taboriščih ali pa so jih postrelili. Kodriča so pripeljali v Maribor in ga tam ustrelili. Franja pa je delala dalje vse do sredine poletja 1943, ko so ji tla v Mariboru le postala prevroča. Imela je znanje na železnici in ti so jo spravili z vlakom do Brežic. Tam je dobila zvezo s prvo javko. Spravili so jo čez minirano in zastraženo nemško-ustaško razmejitveno črto pri Bregani in kmalu se je znašla v naši

13. proletarski brigadi. Postala je partizanka Cvetka.

Znova jo srečamo v 15. slovenski brigadi, imenovani tudi »belokranjska«. Tudi jaz sem prišel tja po italijanski kapitulaciji. Cvetka je bila v bataljonu, kjer sem bil namestnik komisarja. Bila je disciplinirana in hrabra borka ter dobra tovarišica.

Spominjam se, kaj se ji je pripetilo, ko smo takoj po novem letu 1944 šli čez Kolpo. Bilo je 15 stopinj pod ničlo, na reki se je delal led. Bredli smo vodo do pasu, Cvetki pa smo dali mulo. Toda mula ne bi bila to, kar je, če ne bi bila trmasta. Sredi Kolpe je Cvetko strela s hrbita. Na srečo sem bil blizu in na konju, da sem jo lahko še pravi čas potegnil iz valov in ledu. Obleka nam je zmrzovala kot oklep in preden smo prišli do prve hrvaške vasi, smo bili že vsi trdi. Kmetice so kurile, da so se obleke odtajale in da smo jih sploh lahko slekli. Več borcev je zbolelo in smo jih morali poslati nazaj v Črnomelj v bolnišnico. Med temi je bila tudi Cvetka, ki čuti posledice še zdaj in je prikrajšana za materinstvo.

Leta 1944 najdemo Cvetko kot telefonistko pri glavnem štabu NOV in PO Slovenije. Za svoje delo je bila pohvaljena od komandanta Franca Rozmana-Staneta, od njega je za nagrado prejela pištolo, pohvala je bila tudi v časopisu.

Pozneje so jo zaradi bolezni z letalom prepeljali v Bari. Ves čas po osvoboditvi je bila v Ljubljani pri komandi mesta kot vodja informacijske pisarne.

Po vojni jo srečamo po raznih organizacijah, kjer deluje kot aktivistka. Zdaj je član predsedstva krajevnice organizacije ZB »Koroška vrata«, kjer posebno skrbi za otroke padlih in še živčih borcev.

Rudi Pušenjak-Uragan

Poizvedbi

Ob koncu februarja 1945 sem bil v Biogradu na moru v Dalmaciji v dopolnilni prekmorski brigadi. Tiste dni je prispel v Biograd 1. bataljon, v katerem je razsajala epidemija tifusa. Delal sem z bolničarko Mico — po činu je bila zastavnik — kot bolničar. Iz Biograda so me poslali v Ljubljano, preko Mrzlih voda na Rakovnik in od tam na glavni štab, ki me je napotil v Slatino Radenci. Prosim vsakogar, ki se spominja mojega sodelovanja v omenjenih enotah, naj to sporoči na moj naslov.

Drago Murkovič,
Cezanjevi pri Ljutomeru

Prosim vse borce, terence in kurirje, posebno pa člane štaba obveščevalnega centra Lackovega oddaja, ki so se zadrževali na postojanki TV 16 v Spodnji Kungoti pri Pecnici, naj se pismeno ali osebno javijo na naslov:

Franje Kostrevec-Drago,
Kočevarjeva 61-16,
Maribor

S kljuge in klina

Hotel za hušanje. Uprava nekega hotela na Floridi (ZDA) takole — nekoliko nenavadno — vabi goste: »Če hočete shujšati, pridite k nam! Hrana je prav zanič in enolična. Prepričani smo, da boste izgubili tek. Priglasite se še danes!« Direktor tega hotela je nedavno izjavil novinarjem: »Se nikdar doslej nisimo imeli tako velikega števila gostov. Verjetno je mnogo ljudi, ki lahko gladujejo, če se nihče zanje ne zanima.«

Še ena o hotelu. V nekem zelo »finem« angleškem hotelu v Brightonu so nedavno k hišnemu redu za goste pripisali še ta stavek: »Prosimo, da kličete na pomoč, ko ste v nevarnosti, da bi se zadušili, samo v čisti oxfordski angleščini!«

Da bi lovci razlikovali kravo od bizona... Neki farmar v državi Missouri (ZDA) je pred kratkim, po neprijetnih izkušnjah, na boke svojih krav z velikimi črkami napisal besedo »COW« (krava), to pa zato, da bi svoje krave zavaroval pred nedeljskimi lovci, ki pogosto zamenjujejo krave in bizone ter krave postreljajo...

V politiki je možno, da te knockoutirajo, da pa vendarle zmagaja, je dejal bivši francoski premier Edgar Faure.

Ubogí predsednik najbogatejše države na svetu... Sistem progresivnega obdavčevanja v ZDA je, zdi se, prizadel tudi predsednika ZDA Johnsona, ki je takole potolžil novinarjem: »Država daje predsedniku z eno, jemlje mu pa z drugo roko!«

Zelje britanskega premiera. Premier Wilson je govoril o britanskem gospodarstvu in med drugim dejal: »Ko bi desetino energije in prebrisanosti, ki jo porabimo, da ukanimo davčne nadzornike, posvetili pospeševanju našega izvoza, ne bi imeli primanjkljaja v naši plačilni bilanci.«

Novo češke definicije: Energija — tisto, kar imenujemo pri drugih — brezobzirnost. Psovanje: Najiskrenejše besede na svetu.

Filozofija: oko za oko. Vodja ameriških črncev Luther King govori o čedalje huššem zaostrovanju odnosov med belci in črnci v južnih ameriških državah: »Filozofija: oko za oko utegne pripeljati do oslepitve vseh...«

Strauss hoče spodnje hlače in srajco. Bivši bosni obrambni minister Strauss je napisal v časopisu »Stern« o nemškem problemu: »So ljudje, ki pravijo: odločiti se moramo za Pariz ali za Washington! Toda: ali se more kdo odločiti samo za spodnje hlače ali samo za srajco?!«

MILE PAVLIN EVGEN SAJČIČ BURIŠNI BATALION

1. Tisto jutro so pri Ažmanovih vstali prej kot ponavadi. Kriv je bil najmlajši, petletni Jožek. Komaj se je zdanilo, je vstal in pokukal skozi okno na ulico. Zadnje dni so se po tej ulici mimo hiše, kjer so stanovali, valile množice vojakov različnih narodnosti, oblečene v razne uniforme. Mimo so hodili begunci z vozovi, konji in živino. Tisto jutro pa je bilo nenavadno tiho, ulica pa prazna. Zadnje dni je bilo zunaj tudi nevarno in so zato pri Ažmanovih šli že zgodaj spat. Če so ležali, tudi niso čutili lakote, ki je postala pri njih zadnje mesece vsakdanji gost.

2. Le trije vojaki so počasi, z orožjem v rokah stopali mimo hiš in se ozirali okoli sebe. »Mama, kako čudni vojaki!« je zakričal Jožek in dodal: »Takih pa še nikoli nisem videl!« Komaj so se tisti trije vojaki približali uličnemu vogalu, je nekdo zunaj nekaj nerazumljivega zakričal. Kot bi trenil so se z vseh oken spustile zastave. Okoli treh vojakov se je takoj nabrala gruča ljudi. V njih je Jožek spoznal njihove sosede. Vojakom so nosili pijače in jedadce ter jih okitili s cvetjem. Prav pod njihovim oknom je nekdo na ves glas zakričal: »Živeli naši hrabri partizani!«

3. Zdaj je bilo tudi pri Ažmanovih vse na nogah. Nihče ni več dvomil, da so vkorakali v mesto partizani. Že dolgo so jih tudi pri Ažmanovih čakali, morda še bolj kot po drugih hišah. Tudi pri njih so v kleti skrivaj sešili veliko zastavo in jo skrili v drveh. »Partizani so tukaj!« je zakričala Ažmanova mati in planila k oknu. »Vstanite, zaspančki moji, da jih ne boste zadnji pozdravili.« Trije otroci so se zapodili proti vratom in če jih mati ne bi strogo pogledala, bi najbrž v samih spodnjih srajčkah pobegnili na cesto pozdravljat partizane.

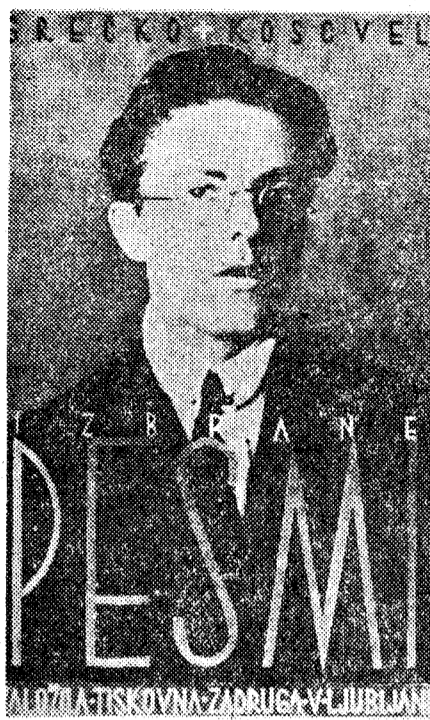
Znanje in spomin • Znanje in spomin • Znanje in spomin

• Mramorna moka — živinska krma. Med najbogatejše rudnike okrasnega kamna v Jugoslaviji spada rudnik »Venac« pri Arandjelovcu v Srbiji. Zanimivo je, da bosta kmalu prišla na trg dva nova proizvoda tega rudnika oziroma te industrije, dve vrsti zmlatega mramorja v obliki moke: kalcij in superkalcij. Zaradi obilne vsebine kalcijevega karbonata bodo novo mramorno moko, zmešano s kašasto krmo, uporabljali za krmiljenje živine. Iz te moke pripravljajo tudi neko novo vrsto koncentrata, ki ga dajejo živini kot izredno redilno hrano. »Venac« že pošilja ta proizvoda poljedelskim kombinatom v Vojvodini.

Dobro je, če veste...

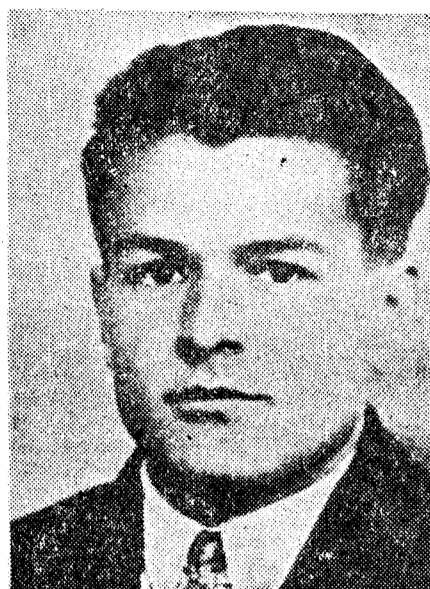
• Naftovod Sisak-Bakar. Organi delavskega samoupravljanja Združene naftne industrije v Zagrebu so sklenili, da bodo do 1968. l. zgradili naftovod od Siska do Bakra, ki bo pospešil in pocenil prenos nafte.

• Jajce s tremi rumenjaki. Kmetica Milanka Majstorović iz vasi Kačulice v okraju Kraljevo je v poslednjem času krmila kokoši z nekim vitaminskim koncentratom. Kokoši so jele nesti debelejša jajca. Eno teh jajc je izzvala občudovanje vaških gospodinj. Jajce je tehtalo 200 gramov. Ko so ga ubili, so videli, da so v njem trije rumenjaki, kar je bolj redek pojav.

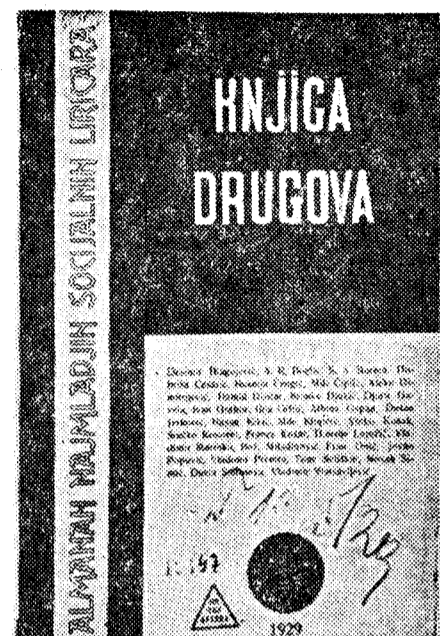
Student iz Tomaja na Krasu (1904-1926) je pripadal mlademu rodu slovenskih pesnikov po prvi svetovni vojni. S svojo napredno miselnostjo je mnogo prispeval pri uveljavljanju slovenskega političnega gibanja. Bil je osrednja osebnost revije »Mladina«. Napisal je številne pesmi, ki izražajo pristanost doživetij, družbenih krivic ter vere v lepšo, socialno in duhovno skupnost. — Kdo je to bil?

Studentska mladina je po prvi svetovni vojni zavzela pomembno mesto pri delu partijske organizacije. Revija levčarskih študentov »Svobodna mladina« je nadaljevala vlogo »Mladine«, mesečnika za sodobna kulturna vprašanja. »Svobodna mladina«, okrog katere so se zbirali mladi in napredni literati, se je prav tako, kot njena predhodnica, predala močnemu vplivu SKOJ. — Kdaj je izhajala ta revija?

Levičarski publicist (1902-1944) je bil sodelavec »Mladine«, »Svobodne mladine« in »Knjige drugova«. V »Knjigi drugova«, almanahu jugoslovanske socialne poezije, je priobčil dve pesmi, »Balada« in »V procesiji«. Tako se je ta revolucionar pridružil slovenskim publicistom, ki so z velikim zanosom v almanahu prikazali trpljenje delavskega razreda. — Kdo je bil ta slovenski publicist? Umril je v Dachau.

»Knjiga drugova« je v svojem uvodu zapisala: »...slišimo jek izgubljenih potnikov, občutimo bolečino zatiranih na celi obli. Zbrati hočemo njihove krike v močno obtožbo...« Knjiga ni bila namenjena tistim, katerim sta bila umetnost in kultura potrebni komfort; bila je glasnik zatiranih množic. V knjigi je 29 jugoslovanskih avtorjev, med njimi tudi deset slovenskih (Klopčič, Kosovel, Seliškar, Kozar in drugi) objavilo 61 revolucionarnih pesmi. Zato je oblast knjigo takoj po natisu zaplenila. — Kdaj?

Ob koncu vojne sem bil v štabu IV. operativne cone »šef pokretne tehnike«. Tiste zadnje dni, ko so se skozi Štajersko valle nepregledne množice vsakovrstnih fašističnih vojakov in beguncev, smo se zbal, da bodo sovražniki skušali še enkrat, zadnjič preiskovati hribe. Imeli smo tiskarno nekje v Mislinjskem grabnu in potrebno jo je bilo preseliti na varnejši kraj.

Tako se je zgodilo, da sva se dva partizana znašla pred težavno nalogo, kako priti čez cesto, kako poiskati tisto tiskarno, mimogrede pa urediti še nekaj zadev za narodno zaščito po večjih krajih, ki je čakala, kdaj bo prevzela oblast. Moj tovariš je bil doma iz Slovenj Gradca, ime mu je bilo Milan in dobro je znal nemško. Jaz pa le nekaj besed...

Ukazali so nama, naj svojo nalogo opraviva preoblečena v sovražne uniforme. Dobilasva motor, Milan je imel nemško brzostrelko brez kopita, jaz pa sovjetsko. Milan je vozil motot, oblečen v

ravali stopiti, je pisalo na tabli »Policija«. Terenec je potkal v določenem ritmu in vstopili smo. Mislim sem, da so nas speljali v past, iz katere ni izhoda. Tudi najin motor sva potisnila v vežo. Potem so vrata spet zabarikadirali s hlodi. Okna so bila zaprta z barikadami že prej. Znašli smo se v temni predstobi, ki se je končala s steklenimi vrati. Nekje sem opazil puške, ki so stale na stolih in lepi vrsti. Stopili smo skozi steklena vrata in zagledali omizje čudnih ljudi v nemških uniformah. Ti ljudje so med seboj govorili nemško, slovensko in hrvaško. Za vsak primer sem ostal kar med vrati in sem bil pripravljen zgrabit za orožje, če bi naju napadli. Začeli smo se dogovarjati, kdo koga pozna. Šele potem, ko sva ugotovila, da poznajo ti čudni uniformiranci večino naših vodilnih tovarišev in ko so povedali take podrobnosti, da ni bilo nobenega dvoma več, kako so z njimi povezani, sva jim začela verjeti. Ti ljudje so bili naši zaščitniki, ki so izkoristili dejstvo, da

ustavil, jaz pa sem šel dalje. Blizu so se znašli nekakšni otroci, ki so preplašeni zavreščali, ko je mimo njih prijezdil Cerkez na konju. Uganil sem, da so ga drugi poslali vohunit za nama. Ni mi kazalo drugega, kot da sem snel čepico in bluzo ter počel kar med otroke, saj sem bil tudi sam še mladostnega obraza in droban. Cerkez je jahal mimo in me ni opazil.

Izmed otrok sem skočil v neko večje poslopje. Prilil je bilo utrjeno, okna zazidana. Stekel sem v prvo nadstropje in se znašel pred straniščem, odprl vrata in se zaklenil. Potem sem ugotovil, da je moje skrivališče zelo slabo, ker so bila vrata spodaj odprta in so se torej videle moje noge. Zato sem odprl neko okno, skočil na streho neke druge stavbe, splezal čez zid in skočil na neko dvorišče, ki je bilo obzidano z visokim zidom. Vrh zidu je bila bodeča žica. Ugotovil sem, da sem prišel v neko opuščeno postojanko. Tekel sem ob zidu in iskal izhoda. Vrata so bila zaklenjena. Ob

že blizu odcepa ceste v Mislinjski graben, kjer bi morala opraviti drugi del najine naloge. Hiše ob cesti so bile prazne. Nenadoma zaslišiva vreščanje. Vojaki so nekje našli žensko, jo zveliki k cesti in vrgli na voz. Kmalu je bila okoli nje gneča. Vojaki so se krohotali, ženska pa je vpila na pomoč. Vsi so drli tja gledat, kaj se dogaja. Pehali so drug drugega proč, da bi bili tudi sami prišli na svoj račun pri množičnem posilstvu...

Nisva mogla pomagati sama sredi množice sovražnikov. Srce se nama je trgalo, ko sva izkoristila ravno ta strašen dogodek in jo ubrala preko nekega napol porušenega mostu. Tam naju je ustavila nemška straža. Prepričala sva stražarja, da nisva iz njegove enote in da greva iskat hrano. Motor sva prenesla čez mostnice.

Nisva se peljala daleč, ko sva spet padla v roke Nemcem. Ti niso bili preveč nežni. Nemudoma so naju razorožili in odpeljali v neko hišo. Toda tam sva ugotovila, da sva padla v roke Ježkovim ljudem, torej našemu jurišnemu bataljonu, ki je deloval preoblečen v nemške uniforme. Ježkovi jurišči so podobno kot so naju že polovili neke nemške generale. Po naključju je bil zraven tudi neko iz tiskarne, ki bi ji morala posredovati sporočilo štaba cone. Tako nama ni bilo treba iskati te tiskarne in sva se lahko takoj vrnili.

Na glavni cesti sva naletela na novo kolono. To so bili ustaši v črnih oblekah, skupaj z družinami. Blizu Mislinja je z nekega grička nenadoma zaropotalo na cesto nekaj rafalov. Slišala sva streljanje, preden sva prišla v ta kraj. Na vozu je ležalo nekaj mrtvih ustašev, njihovi družinski člani so okoli njih jokali. Nastalo je divje streljanje, tudi naju so gonili na položaj. Izgovorila sva se, da bova skrila motor za neki tank in da prideva potem. Toda midva sva se z ugašenim motorjem spustila po klanecu. Mudilo se nama je, bila sva nekoliko razburjena in Milan je slabo krmaril motor skozi gnečo. Zadel je s krmilom višjega ustaškega oficirja-pešca. Vsi skupaj smo padli. Nastal je žolčen prepir. Obstojali so naju ustaši in ne vem, kako bi se vse končalo kljub temu, da sva bila na videz Nemca. Ustaša je kričal, da nemške vojske ni več in da se nikomur več ne podreja. Tedaj pa je za nama zatrobil avto z nekimi nemškimi generali. Milan je to izkoristil. Strumno je raportiral, kaj se je zgodilo, zvalil vso krivdo na ustaša, povedal Nemcem, kaj je ustaš govoril o njih in prosil generala za pomoč in zaščito. To je pomagal. Eden izmed generalov je ustaša ozmerjal in mu zagrozil, da bo že še videl, če ne izgine.

Nemci so se pozanimali, kdo sva. Seveda sva jim navtrela svojo zgodbo in namen najine poti. Povprašali so naju za pot v Celje. Puhnila sva se, da gremo lahko skupaj. Tako sva jih speljala proti Topolščici, kjer sva vedela, da bo štab cone. Spotoma nama je ugasnila luč na motorju in sva ga zato spravila pri neki gostilni. Medtem se je namreč znočilo. Gledala sva kresove po hribeh, ki so goreli v čast mladi svobodi. Zdaj sva se vozila tudi midva na nemškem avtu, kar na blatnikih.

V Topolščici nas je ustavila naša straža. Nemci so zgrabili za orožje, toda tedaj sva zgrabila za brzostrelki tudi midva. Skupaj s stražo smo jih razorožili.

Tako se je končalo najino potovanje po poteh bežeče armade. Globoko sem se oddahnil. Nato pa sem se šel ob dveh zjutraj kopat v zdraviliški bazen, da bi spral s sebe umazanijo zadnjih, hudo napornih mesecev.

PO PRIPOVEDOVANJU IVANA SELJAKA-ČOPIČA ZAPISAL MILE PAVLIN

MED BEŽEČIMI KOLONAMI

popolno nemško uniformo, jaz sem se prelevil napol v Nemca, napol v domobranca. Imela sva dokumente, da sva pripadnika organizacije TODT. Naši so namreč nekaj dni prej ujeli štab te organizacije z vso administracijo vred. Poleg tega sva imela pri sebi nekaj poštno in propustnice štaba cone...

V začetku je šlo vse po sreči. Z neke stranske ceste sva pripeljala na glavno, ki pelje od Celja proti Soštanju in dalje proti Slovenj Gradcu ter Dravogradu. Ob poti pa leži Mislinjski graben, kjer bi moral sporočiti tiskarni naše obvestilo. Cesta je bila prazna in veselo sva tisto jutro brnela po njej. Toda kmalu sva naletela na kolono. Bili so neki »Cerkezi«, ki so se umikali od Zagreba. Niso se preveč zmenili za naju in vedno bolj mi je pogum lezel v glavo. Tako sva naletela na pokvarjen nemški kamion, ki je obstal na nekem klanecu. Samo dva Nemca sta bila ob njem. Eden je gledal v motor, drugi pa je ležal pod vozilom in tam nekaj popravljaval. Nisva se mogla premagati, posebno še, ko sva opazila, da imata Nemca vsak po eno imenitno pištolo. Razorožila sva ju. Nekam debelo sta naju gledala in se najbrž čudila, kaj naj to pomeni. Brž sva se odpeljala dalje...

Spet sva pripeljala v kolono. Ob cesti so stale straže in nihče ni smel stopiti iz vrste. Tudi midva ne in tako sva morala mimo Mislinjskega grabna dalje proti Soštanju. Gneča je bila večkrat tolikšna, da sva morala stopiti z motorja in ga porivati skozi gručo.

Spominjam se, kako nepremišljeno sem ravnal. Pri nekem Cerkezu sem opazil sovjetsko brzostrelko z zloživim kopitom. Moja je imela leseno kopito in pomislil sem, da je tista boljša. Ponujal sem Cerkezu, da bi zamenjala. Vojak me je začel debelo gledati. Povrh sva jaz in Milan imela vsak po dve pištoli kar za pasom. Zasumil sem, da je Cerkez podvomil v naju in da sem ga polomil. Brž sva se odpeljala dalje.

Tako sva se pripeljala v Slovenj Gradec. Trg je bil natlačen z vojaki in vsakovrstnimi vozili, civilista pa nikjer nobenega. Vsa vrata in okna so bila zaprta, vrata od znotraj podprta s hlodi in koli. Ljudje so se bežeče vojske, posebno Cerkezo, silovito bali. Začela sva iskati našo zaščito, da bi ji oddala pisma.

Nenadoma se je med nami res pojavil neki civilist, moški srednjih let. Povprašala sva ga po imenu našega terenca. Kako sva bila vesela, ko je rekel, da je to on. Pokazala sva mu pošto in propustnico štaba IV. operativne cone. Milan bi mu moral dati tudi neke obveščevalne naloge, toda samo ustno. Ta moški naju je potem odpeljal s seboj. Slovenj Gradca nisem poznal in sem se zato počutil precej nelagodno, ko smo v troje hodili med hišami in gospodarskimi poslopji. Ko pa smo prišli pred neko hišo in ko je vse kazalo, da smo prispeli na cilj, so se mi najžili lasje na glavi. Pri vratih, skozi katere smo v hišo name-

se je nemška policija poskrila ali pobegnila in se vselili v njihove prostore ter začeli izkoriščati njihove uniforme in orožje...

Milan jim je sporočil naloge štaba cone, oni pa so nama dali nekaj podatkov. Bila sva lačna in sva z njimi jedla nekakšne makarone. Medtem so že začeli razbijati po vratih neki Cerkezi, ki so opazili, da sva šla v hišo in so najbrž pričakovali, da bodo tudi oni ujeli kaj za pod zob ali našli kako žensko. Tisti vojak je nekaj časa razbijal, potem pa se je naveličal in odšel. Zvedela sva, da je v trgu še vedno tista kolona, ki sva z njo prišla tudi midva. Zaščitniki so nama predlagali, da bi si ogledala njihove prostore na drugem kraju. Šli smo tja spet v troje.

Na cesti je nenadoma začel nekdo za nami v nemščini nekaj kričati. Milan je razumel in se

Ivan Seljak-Copič kot kurir štaba Serčerjeve brigade poleti 1943

zidu je bila vrtna uta. Med njo in zidom je bilo kakih pol metra prostora. Tam sem skrtil bluzo, čepico in orožje ter se prelevil v civila, v otroka. Ko sem tako skakal okoli, sem skozi okno dvoriščne stavbe opazil, kako se je v notranjščini nekaj premaknilo. Skočil sem skozi okno v hišo in začel iskati po sobah. V kuhinji sem skrito za vrati opazil starejšo žensko. Pištolo sem držal v rokah in povedal po slovensko, da ne morem iz dvorišča. Ženska se je sprva silno prestrašila, ker je mislila, da sem eden izmed Cerkezo. Ta ženska mi je pokazala pot iz dvorišča. Vrnil sem se na cesto, toda tam je spet stala tista kolona. Nenadoma sem zagledal Milana... Tudi ta je doživel, da so mu Cerkezi hoteli vzeti brzostrelko. Toda Milan je znal nemško in se je pritožil nemškemu podoficirju, kako ga hoče neki Rus oropati, on pa je vendar prostovoljec iz »Hitlerjugenda«. Natvezil mu je še, da je druga pištola, ki jo nosi za pasom, last njegovega padlega tovariša. Nemec je Cerkeza udaril po zobeh in ga nagnal.

Milan mi je povedal, da so tistega Cerkeza, ki naju je zasledoval, prijeli zaščitniki in ga odpeljali v neke barake za trgov, kjer je zdaj ujetnik. Sva sva k Milanu domov in tam so naju pogostili z malinovcem. Sel sem tudi po orožje in uniformo na tisto dvorišče. Milanova mati je tudi šla na trg pogledat, če so Cerkezi že šli dalje. Vrnila sva se k zaščitnikom na policiji. Zdaj so naju peljali pogledat tiste barake za trgov in tam sem zagledal Cerkeza kot ujetnika. Bilo je tudi nekaj drugih večjih ujetnikov, ki so jih zaščitniki polovili in so tam čakali, kdaj bodo prišle naše enote. Tako sva opravila najino nalogo; kolona, kjer so bili najini zasledovalci, se je bila medtem pomaknila dalje proti Dravogradu.

Odpeljala sva se nazaj proti Celju, bežečim kolonom nasproti. Spet natlačene ceste, kamioni, tanki, topovi. Večkrat se je vse to zgnetlo in kolone so stale, midva pa sva se prerivala med njimi. Mislili so nama že vzeti motor in komaj sva se jih otepla. Ob cesti so ležali vojaki, apatični in utrujeni, ki so naju sumljivo ogledovali. Sem in tja se je kateri izmed njih še poskušal šaliti. Neki oficir naju je spraševal, kje so Angleži. Milan mu je odgovoril, da so v Dravogradu. S to vestjo ga je razveselil, da so nekako pozabili na naju. Nenadoma se je začelo streljanje. Z ruskim minometom so vojaki kar za šalo streljali po hribeh. Pridružili so se jim topničarji s tricevnim brzostrelnim topom. Za šalo so zažgali kozolec v neki hribovski vaši. Oficirji so komaj napravili red. Peljala sva se dalje. Ob cesti so povsod stale straže in nisva mogla nikjer smukniti v hosto. Bila sva

•TV 15• izhaja vsak teden - Izdaja ga predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije - Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10/11 - Tisk in kiležji CZP »Ljudska pravica«, Ljubljana - List ureja uredniški odbor - Letna naročnina znaša 1200 dinarjev - Posamezna številka stane 30 dinarjev - Narodno pošiljate na naslov: Uprava »TV-15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prtlj., p. preda 598/21 ali na čekovni račun pri Narodni banki 800-11/608-79 - Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik »TV 15« 21-901 tajništvo in novinarji »TV 15« 22-313, uprava »TV 15« 22-607 - Rokopisov ne vračamo

Odgovori na »Znanje in spomin«:

- 1. Srečko Kosovel
2. Od leta 1928 do preprosti leta 1929
3. Ivan Grahor
4. Leta 1929 v Veliki Kikindl